



EUROPOS SĄJUNGA
Europos fondas trečiųjų
šalių piliečių integracijai



SAVĖS PAŽINIMO IR
REALIZAVIMO STUDIJŲ

Vertybės ir nuostatos Lietuvoje naujai atvykusiems trečiųjų šalių piliečiams

Praktinis mokomasis vadovėlis

Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien

Ценности и установки Литвы для новоприбывших граждан третьих стран

Практическое учебное пособие

Современное социально-экономическое положение Литвы

Values and attitudes in Lithuania for newcomers third-country nationals

Practical handbook

Social – economic situation in Lithuania today

„Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai | 3

„Литва. Встреча на перекрестке“:
Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву

“Lithuania. Meeting at the crossroad”:
Training of newcomers third-country nationals

Projektas „Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“.
Projektas skirtas Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai (EIF) 2009 m. metinės programos prioriteto „Veiksmai, skirti įgyvendinti „Bendruosius pagrindinius imigrantų integracijos politikos Europos Sąjungoje principus“ įgyvendinimui.

Projektą remia Lietuvos Respublika ir Europos integracijos fondas.
Projektą įgyvendina VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Проект „Литва. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“.

Проект предназначен для интеграции граждан третьих стран Европейского фонда (EIF) и осуществления приоритета годовой программы 2009 г. „Действия, предназначенные для осуществления общих основных принципов политики интеграции иммигрантов в Европейском Союзе“.

Спонсор проекта – Литовская Республика и Европейский фонд интеграции.
Исполнитель проекта – Общественное учреждение “Студия познания себя и реализации” (VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija).

The project “Lithuania. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals“.
The project is aimed at implementing the priority of European Fund for Integration for third-country nationals (EIF) annual program of 2009 “Actions aimed at implementing “The common basic principles for the integration in the European Union”.

The project is supported by the Republic of Lithuania and European Integration Fund.
The project shall be carried out by public organization Studio of Self-awareness and Self-realization.

© Viešoji įstaiga Savęs pažinimo ir realizavimo studija, 2010
www.playbackteatras.lt

© Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“

ISBN 978-9955-772-23-1

Apie projektą	7	О проекте	7
Įžanga	9	Введение	9
I. VERTYBĖS IR ĮSITIKINIMAI	11	I. ЦЕННОСТИ И УБЕЖДЕНИЯ	11
<u>Vertybės ir vertybinės orientacijos</u>	12	<u>Ценности и ценностные ориентации</u>	15
Amžinos ir laikinos vertybės	12	Вечные и временные ценности	15
Skirtingo amžiaus žmonių vertybės	12	Ценности людей разного возраста	15
Konkrečios ir abstrakčios vertybės	13	Конкретные и абстрактные ценности	16
<u>Socialinės vertybės ir įsitikinimai</u>	19	<u>Социальные ценности и убеждения</u>	22
Socialinės vertybės	19	Социальные ценности	22
Įsitikinimai	19	Убеждения	22
Etninis identitetas	20	Этническая идентичность	23
II. EUROPIETIŠKOS VERTYBĖS	26	II. ЕВРОПЕЙСКИЕ ЦЕННОСТИ	26
<u>Europos tapatybė</u>	27	<u>Европеизм</u>	29
Europos Sąjungos vertybės	27	Ценности Европейского союза	29
<u>Europietišku vertybių ištakos</u>	31	<u>Истоки европейских ценностей</u>	33
Krikščioniškųjų vertybių įtaka	31	Влияние христианских ценностей	33
Šviečiamoji amžiaus ir liberalizmo vertybės	31	Ценности эпохи Просвещения и либерализма	33
Eurobarometro statistika	32	Статистика Евробарометра	34
III. LIETUVIŲ VERTYBĖS	37	III. ЛИТОВСКИЕ ЦЕННОСТИ	37
Šeima	38	Семья	41
Laisvė	44	Свобода	45
Lietuvių kalba	47	<u>Литовский язык</u>	49
Lietuvių kalbos reikšmė	47	Значение литовского языка	49
Lietuvių kalbos kilmė	47	Происхождение литовского языка	50
Religija	52	Религия	54
Tolerancija	52	Толерантность	54
IV. NUOSTATOS	57	IV. УСТАНОВКИ	57
Nuostatos ir jų įtaka socialiniam suvokimui	58	Установки и их влияние на социальное сознание	58
Socialinės nuostatos	60	Социальные установки	61
Nuostatų keitimas	60	Изменение установок	61
V. SOCIALINĖ LIETUVOS SITUACIJA	64	V. СОЦИАЛЬНАЯ СИТУАЦИЯ В ЛИТВЕ	64
REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR SKAITINIAI	77	РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА И МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ЧТЕНИЯ	77

About the project	7
Introduction	9
I. VALUES AND BELIEFS	11
<u>Values and Value orientation</u>	17
Temporary and eternal values	17
Values of people of different age	17
Concrete and abstract values	18
<u>Social values and beliefs</u>	24
Social values	24
Beliefs	24
Ethnic identity	25
II. EUROPEAN VALUES	26
<u>European identity</u>	30
Values of the European Union	30
<u>Origins of European values</u>	35
Influence of Christian values	35
Values of Enlightenment and Liberalism	35
Eurobarometer statistics	36
III. LITHUANIAN VALUES	37
Family	43
Freedom	46
<u>Lithuanian language</u>	51
Meaning of Lithuanian language	51
Origins of Lithuanian language	51
Religion	55
Tolerance	55
IV. ATTITUDES	57
Attitudes and their impact on social perception	59
Social attitudes	62
Changing attitudes	62
V. SOCIAL SITUATION IN LITHUANIA	64
RECOMMENDED LITERATURE	77

Projektas „Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“, remiamas EIF ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšomis, yra skirtas trečiųjų šalių suaugusiems, vaikams ir studijuojantiems Lietuvoje piliečiams. Projekto veiklos susijusios su bazinės informacijos apie Lietuvą pateikimu bei pirmine pagalba įsisavinant kalbą naujoje šalyje ir mokantis ja aktyviai naudotis per naują Lietuvoje Playback teatro metodą ir interaktyvią veiklą.

Šiuo metodu projekto dalyviai mokomi Lietuvos istorijos, kultūros ir visuomenės pažinimo, vertybių - tai trys mokymo programos, kuriose dalyvauja trečiųjų šalių piliečiai. Mokymo programų specifika yra ta, jog lygiagrečiai dėstomam dalykui, mokymo dalyviai nuolatos mokomi lietuvių kalbos. Mokymo metodas sudaro sąlygas efektyviam kalbos išmokimui, nes dalyko žinios perteikiamos netradiciniu edukaciniu būdu, naudojant Lietuvoje novatorišką, tačiau jau išbandytą, o visame pasaulyje aktyviai veikiančią ir efektyvų Socialinio Playback teatro (SPT) metodą.

Šis metodas leidžia kiekvienam asmeniui aktyviai dalyvauti mokymo procese su savo asmenine patirtimi ir istorija, tyrinėjant savo išgyvenimus, probleminius santykius, keliant sudėtingus klausimus, siekiant savęs ir kitų pažinimo bei priėmimo. Šiuo metodu dirbant dalyviai naujas žinias priimdami tiesiogiai sieja jas su savo patirtimi, jau turimomis žiniomis, tokiu būdu lengvai ir ilgam laikui interiorizuojant naują informaciją savo asmenybės vidinėse struktūrose.

Projekte numatytos aktyvios praktinės mokymo veiklos leidžia imigrantams pasijusti lietuviškos visuomenės dalimi, atskleisti save iš geros pusės vietinei socialinei aplinkai, pažinti naujos šalies ypatumus ir juos integruoti savo gyvenime, patirti panašumus ir skirtumus su savo gimtosios šalies kultūra, papročiais ar istorijom. Mokymo programose suteikiama ir socializacijai svarbių, šiai dienai aktualių pilietinių žinių apie Lietuvos politinę, institucinę, socialinių ir kt. paslaugų situaciją bei trečiųjų šalių piliečių teises joje.

Pagrindinis projekto tikslas - stiprinti naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių pirminei integracijai reikalingus įgūdžius, diegiant Lietuvoje naują socialinio poveikio metodą, sukuriant įvairias priemones darbui su trečiųjų šalių piliečių ir tokiu būdu didinant trečiųjų šalių piliečių socialinės integracijos efektyvumą kompleksinėmis interaktyviais poveikio priemonėmis.

Projekto organizatorės Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Проект „ЛИТВА. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“, спонсором которого выступают Европейский фонд (EIF) и Литовская Республика, предназначен для взрослых, детей и обучающихся в Литве граждан третьих стран. Проект связан с предоставлением базовой информации о Литве, помощью в овладении языком в новой стране и активным его применением через новый в Литве метод Плейбек-театра и интерактивную деятельность.

На основе этого метода участники проекта обучаются истории, знакомятся с культурой и обществом Литвы – это три учебные программы, в которых участвуют граждане третьих стран. Специфика учебных программ состоит в том, чтобы участники проекта параллельно преподаваемому предмету постоянно изучали литовский язык. Метод обучения создает условия для эффективного изучения языка, потому что преподавание ведется нетрадиционным эдукационным способом: с применением новаторского, эффективного и действующего во всем

мире метода Плейбек-театра.

Этот метод позволяет каждому лицу принимать активное участие в учебном процессе, применяя свой личный опыт и историю, изучая свои переживания, проблемные отношения, задавая сложные вопросы, стремясь к познанию и принятию себя и других. На основе этого метода участники напрямую связывают новые знания со своим опытом и имеющимися знаниями, таким образом, легко и надолго интериоризируя новую информацию во внутренних структурах своей личности.

Предусмотренная в проекте активная практическая учебная деятельность позволяет иммигрантам почувствовать себя частью литовского общества, раскрыть себя с хорошей стороны для местной социальной среды, узнать особенности новой страны и интегрировать их в свою жизнь, увидеть сходства и различия с культурой, обычаями или историей своего родного государства. В учебных программах представлены важные для социализации и актуальные на сегодняшний день гражданские сведения о политической, институциональной, социальной ситуации Литвы, а также о правах граждан третьих стран в Литве.

Главная цель проекта – укреплять навыки, необходимые для первичной интеграции граждан третьих стран, пребывающих в Литву, с внедрением нового в Литве метода социального воздействия, созданием вводных средств для работы с гражданами третьих стран и увеличением эффективности социальной интеграции граждан третьих стран комплексными средствами интерактивного воздействия.

Организаторы проекта Эгле Паужене, Раса Урбшене

The Project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad” is devoted for teaching newcomers from third-countries. It’s funded by EIF and by co-financing funds of the Republic of Lithuania. The project is for third-country adults, children and nationals studying in Lithuania. The project’s activities involve producing basic information about Lithuania, helping to learn and actively practice the Lithuanian language using new Playback theatre method and interactive activities.

This method is used to teach history of Lithuania, experience country’s culture, society and values. The third-country nationals will participate in 3 teaching programs. Simultaneously with the subject, participants will be taught Lithuanian. The method creates conditions for an effective language learning as the information is produced in unconventional educational way applying effective Social Playback theatre (SPT) method which is new in Lithuania but already accepted all over the world.

This method allows every person to actively participate in the process of sharing and analyzing one’s personal experience, problematic relationship, history, bringing up difficult questions, trying to know oneself, the other participants and gain the acceptance. The participants directly relate their own experience with new information. This helps to easily interiorize new information for a long time.

The active practical learning activities helps for newcomers to integrate into Lithuanian society; reveal their personal advantages for the local society; to know the peculiarities of the new culture and integrate them into their lives; to experience similarities and differences with their own culture, traditions, history. The curriculum provides important civic information about political, institutional, social services and also third-country nationals’ rights in Lithuania.

The main goal of the project: to strengthen the skills of newcomers from third-countries needed for initial integration by applying method of social impact, creating initial measures for work with third-country nationals and simultaneously increasing the effectiveness of social integration using integrated measures of interactive impact.

Project organizers Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Šis praktinis mokomasis vadovėlis yra parengtas pagal mokymo programą „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien.“

Vadovėlio tikslas – pateikti svarbiausią reikalingą naujai atvykusiems asmenims informaciją ir žinias apie Lietuvoje vyraujančias visuomenines vertybes, susijusias su skirtingomis gyvenimo sritimis, aptarti nuostatų prigimtį, supažindinti su šią dieną aktualia informacija apie Lietuvos socialinę ir ekonominę sistemas, socialines garantijas, sveikatos priežiūrą, t.y. tai, kas gali būti svarbu trečiųjų šalių piliečiams pradėdant įsitvirtinimo Lietuvoje procesą.

Mokymų metu vadovėlis padės pateiktas žinias įsisavinti per praktiškai tyrinėjamas gyvenimo situacijas, lyginant naujos šalies ir savo šalies vertybių bei nuostatų ypatumus - panašumus ir skirtumus. Šis pažinimas leis trečiųjų šalių piliečiams lengviau įsilieti į Lietuvos visuomenę, geriau suprasti šiuo metu šalyje vykstančius procesus ir tapti aktyvesniais Lietuvos gyventojais.

Tai trečiasis iš trijų praktinio mokymo vadovėlių, parengtų projekte „LIETUVA. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“. Pirmasis vadovėlis – „Lietuvos istorija naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams. Institucinio - pilietinio gyvenimo vadovas“. Antrasis vadovėlis – „Lietuvos etnokultūra ir tradicijos naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams. Švietimas ir kultūra Lietuvoje šiandien“.

Praktinio mokymo vadovėlyje teorinė mokymo temų medžiaga yra pateikta lietuvių, anglų ir rusų kalbomis. Plačiau šios temos nagrinėjamos grupės užsiėmimų metu naudojant SPT praktines užduotis, kurios nuosekliai aprašytos vadovėlių lydinčioje metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien.“

Это практическое учебное пособие подготовлено на основе программы «Поощрение интеграции ГТС в новом окружении по методу СПТ: ценности и установки. Социально-экономическое положение в современной Литве».

Цель пособия – предоставить необходимую новоприбывшим лицам важнейшую информацию и знания о преобладающих в Литве общественных ценностях, связанных с различными областями жизни, обсудить природу установок, ознакомить с актуальной на сегодняшний день информацией о социальной и экономической системах Литвы, социальных гарантиях, медицинских услугах, т.е. с тем, что может быть важным для граждан третьих стран, начинающих процесс утверждения в Литве.

В ходе обучения пособие поможет усвоить представленные знания путем практического исследования жизненных ситуаций и сравнения особенностей – как сходств, так и различий, – характерных для ценностей и установок новой страны и своей страны. Это познание позволит гражданам третьих стран легче влиться в литовское общество, лучше понять процессы, в настоящий момент происходящие в стране, и стать более активными жителями Литвы.

Это третье из трех практических учебных пособий, подготовленных в рамках проекта «ЛИТВА. Встреча на перекрестке»: обучение новоприбывших граждан третьих стран». Первое пособие – «История Литвы для новоприбывших в Литву граждан третьих стран. Руководство по институциональной и гражданской жизни». Второе пособие – «Этнокультура и традиции Литвы».

для новоприбывших в Литву граждан третьих стран. Образование и культура в современной Литве».

Теоретический материал по учебным темам в практическом учебном пособии представлен на литовском, английском и русском языках. Более подробный разбор этих тем проводится в ходе групповых занятий с использованием практических заданий СПТ, которые досконально описаны в прилагающемся пособии «*Поощрение интеграции ГТС в новом окружении по методу СПТ: ценности и установки. Социально-экономическое положение в современной Литве*»

This practical handbook is prepared by “*Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: Values and attitudes. Social – economic situation in Lithuania today*” educational programme.

The aim of this handbook is to provide essential information about the main social values in different spheres of life in Lithuania, discuss the nature of attitudes, present relevant information on Lithuanian social and economic systems, social security and health care, i.e. what may be important to third-country nationals in their attempt to settle in Lithuania.

During the training this handbook will help to absorb the provided knowledge through practical exploration of life situations, comparing similarities and differences of values and attitudes in a new country and newcomers` country. This knowledge will help newcomers to integrate into Lithuania’s society, understand the on-going processes and to become active residents of Lithuania.

This is the third of 3 practical handbooks prepared during the project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals”. The first handbook – “History of Lithuania for newcomers third country nationals. Guide to institutional – civic life”. The second handbook is “Lithuanian ethnic culture and traditions for newcomers third-country nationals. Education and culture in Lithuania today”.

The handbook’s theoretical material of the training topics is available in Lithuanian, English, and Russian. These topics are analysed more closely during the group activities using SPT exercises which are described in a methodological measure “*Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: values and attitudes. Social – economic situation in Lithuania today*”.

I. VERTYBĖS IR ĮSITIKINIMAI

I. ЦЕННОСТИ И УБЕЖДЕНИЯ

I. VALUES AND BELIEFS



Vertybės ir vertybinės orientacijos

Vienos senos skandinavų sagos herojus sako:

„Kas iš jaunumės neturi rūščios širdies,
tas jos neturės niekad...“

Amžinos ir laikinos vertybės

Dar Platono laikais imta skirti gerus daiktus ir gėrį, gražius daiktus ir grožį, kilnius poelgius ir kilnumą... Vertybės formuojasi ilgą laiką ir pasižymi ilgaamžiškumu.

Vertybės – tai asmenybės dorovinių, politinių bei estetinių nuostatų sistema, susijusi su siekiamu idealu. Vertybės susiformuoja auklėjimo ir patirties dėka, yra pastovios ir gan sunkiai kinta. Jos nulemia tiek žmogaus tikslus, tiek būdus tiems tikslams pasiekti, jomis žmogus vadovaujasi dirbdamas, bendraudamas ir priimdamas sprendimus.

Kiekvienai kultūrai būdingos savitos vertybės ir laikui bėgant požiūris į jas keičiasi, visgi, amžinos vertybės išlieka žmonių sąmonėje kaip pagrindiniai gyvenimo siekiai, tikslai ir yra perduodamos iš kartos į kartą. Tai aukštesniojo lygio vertybės, nurodančios žmogaus gyvenimo kryptį, sudarančios pamatą kitokių, žemesnio lygio vertybių formavimuisi.

Absoliučia amžinąja vertybe galima būtų vadinti šventumą ir gyvybę, po jų sektų dvasinės bei gyvenimiškos vertybės. Ypatingą vietą užima dorovinės vertybės, kurios neturi savarankiško turinio, tačiau visuomet yra susijusios su kitomis, kurių reikėtų siekti ir kurios tampa aukščiausiuoju žmogiškos veiklos tikslu. Viena svarbiausių – orumas. Tai pagrindas, ant kurio šiandien statomos bene visos demokratinės vertybės.

Amžinos vertybės – tai pagrindinės žmogaus gyvenimo ir egzistencijos plano dalys. Laiko įtaka vertybių formavimuisi yra didžiulė. Vertybių sistemą kuria ištisos kartos, tačiau ją sugriauti galima labai greitai.

Laikinos vertybės yra smulkesnės egzistencijos plano dalys. Jos nėra tokios atsparios laikui, nes keičiasi žmogui augant tiek fiziškai, tiek dvasiškai. Kiekvienas jas kuria remdamasis savo gyvenimiška patirtimi, kuri atsiranda mokantis, dirbant, bendraujant.

Skirtingo amžiaus žmonių vertybės

Ne visos vertybės bendros visiems žmonėms, ne visos vienodai svarbios. Kas nulemia tai, kad vieniems tam tikros vertybės yra svarbios, o kitiems – ne? Viena svarbiausių priežasčių yra žmogaus amžius.

Vaikystėje, paauglystėje ir brandžiam amžiuje vertybės suvokiamos skirtingai. Tėvų ir kitų artimųjų įtaka, jų reiškiami jausmai kuria asmenybę. Jeigu vaikas yra tikrai mylimas, formuojama emocinė nuostata, paremta pasitikėjimu ir nesąmoningu įsitikinimu, kad pasaulis yra geras. Vaikystėje patyręs neigiamus santykius su suaugusiais žmogus užaugs nepasitikintis kitais, dažnai turintis neigiamą požiūrį į aplinką.

Paauglystė ir jaunystė - visapusiško brendimo laikotarpis. Šiame laikotarpyje dingsta vaikiškas naivumas, prabyla instinktyvieji poreikiai ir potraukiai, atrandamas savasis „aš“, išskirtinumas nuo kitų. Paauglystėje išryškėja poreikis suprasti save patį, analizuoti bei vertinti savo poelgius ir mintis, jausmus ir besikeičiančias nuotaikas. Tuo metu susiformuoja vertybių sistema ir jaunas žmogus tampa asmenybe.

Brandaus amžiaus vertybės skiriasi nuo anksčiau aptartųjų – susiduriama su jaunystės idealų nerealumu, atsikoma utopinių tikslų, pereinama prie kasdieninės, realios, neretai smulkmeniškos veiklos. Šiame gyvenimo tarpsnyje sėkmingai, pagal nusistovėjusius kriterijus, skiriamas gėris nuo

blogio, tiesa nuo melo ar klaidos, tikrumas nuo dirbtinumo, žmogus jau yra praėjęs ieškojimo ir išbandymo metus.

Žmogaus laimės pojūtis priklauso nuo to, kokioms vertybėms jis teikia pirmenybę – laikinoms, kurios greitai išnyksta, ar pastovioms ir universalioms. Žmonės, besiorientuojantys į pastarąsias vertybes, yra atsparesni stresams ir sunkiau palaužiami.

Konkrečios ir abstrakčios vertybės

Vertybės skiriasi savo bendrumu ir abstraktumu. Konkrečias vertybes sutinkame kasdieniniame žmogaus gyvenime, o abstrakčios - atskleidžia žmogiškosios egzistencijos prasmę.

Konkrečios vertybės – tai kasdieninės vertybės ir įvairios žmogaus gyvenimo bei veiklos sritys, pavyzdžiui, jo šeima, darbas, mokymasis, laisvalaikio praleidimo būdai, santykiai su kitais žmonėmis, ateities perspektyvos ir pan.

Abstrakčios vertybės gali būti asmeninės, susijusios su individualiais norais ir tikslais – tai galimybių realizavimas, prestižas, garbė, valdžia, įtaka; bei socialinės, susijusios su socialinėmis grupėmis ir jų idėjomis, kurias perima asmuo – socialinis gerbūvis, socialinė lygybė, padėtis grupėje ir kt. Individualios vertybės nėra tarpusavyje nepriklausomos – kartu jos formuoja individui ar visuomenei būdingą vertybių sistemą.

Klausimai ir refleksijos

Sugalvokite įvairių gyvenimiškų pavyzdžių, kuomet pasireiškia vertybės. Kas aš esu? Ko siekiu savo gyvenimu? Koks žmogus noriu būti? Kokiam pasaulyje noriu gyventi? Kas yra gėris, o kas - blogis? Kokios vertybės man yra svarbiausios? Ką siekiu įdiegti savo vaikams? Pamąstykite apie pagrindines Lietuvoje ir savo šalyje puoselėjamas vertybes.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Ar turtas yra vertybė?

Užduotis: Perskaitykite ir padiskutuokite grupėje apie pasakoje iškeltas vertybes.

Aukso nevalgys (lietuvių pasaka)

Vienas jaunikaitis norėjo būti turtingas. Tik nesugalvojo, kaip. Galvojo dieną, galvojo naktį ir nutarė iškelti į pasaulį. Eina jis keliu ir sutinka senuką. Tas ir klausia:

- Ko toks liūdnas, jaunuoli?

- Noriu būti turtingas, tik nežinau, kaip...

- Tai ko gi labiausiai norėsi? – vėl klausia senelis.

- Sako, turtingi žmonės daug aukso turi. Ir aš norėčiau turėti, nes kas turtingas, tas ir laimingas. Aš norėčiau, kad viskas, ką aš paimčiau į rankas, auksu taptų.

- Gerai, - sako senelis, - grįžk namo, ir bus, kaip nori.

Parėjo jaunikaitis namo. Nori valgyti. Paima duonos, žiūri – auksas. Paima peilį – ir tas auksas. Ir taip viskas, ką jaunuolis paimdavo į rankas, tapdavo auksu.

Džiaugėsi vaikas, kad turės aukso. Pridėjo kalną auksinių daiktų, ir vis dar mažą. Jau ir namas pilnas, ir kiemas, ir sodas.

Atsiminė vaikas, kad valgyti nori. Bet duona, bulvės, mėsa ir kiekvienas daiktas, kurį jis paėmė į rankas, tapo auksu ir negalima buvo valgyti.

Tada nuėjo jis į mišką, bandė rinkti grybų, laukinių obuoliukų, bet ir tie tapo auksu. Nuliūdo jaunuolis, atsisėdo ir galvojo: „Jeigu taip bus ir toliau, tai aš mirsiu, ir nereikės man to aukso. Kur dabar tas senelis? Pasakyčiau, kad aukso nebenoriu“.

Žiūri, ateina priešais tas pats senukas.

- Ir vėl tu liūdnas? – klausia senelis. – Kas gi atsitiko?

- Kaip aš būsiu linksmas? Jau trys dienos, kaip nieko nevalgiau.
- Bet tu turi aukso, kiek nori. Esi labai turtingas.
- Kas man iš to aukso, jeigu aš nieko valgyti nebegaliu. Seneli, aš turtingas nebenoriu būti, geriau gyvensiu, kaip anksčiau.

Senelis atsakė:

- Eik namo ir bus, kaip nori.

Vaikinas parėjo namo. Visi auksiniai daiktai, kuriuos jis ėmė į rankas vėl tapo tuo, kuo buvo.

Apsidžiaugė jaunikaitis. Nes galėjo valgyti ir gyventi. Jis suprato, kad ne turtai laimė.

Ценности и ценностные ориентации

Герой одной из древних скандинавских саг говорит:

*„У кого смолоду нет сурового сердца,
у того его никогда не будет...“*

Вечные и временные ценности

Еще во времена Платона люди начали отличать хорошие вещи и добро, красивые вещи и красоту, благородные поступки и благородство... Ценности формируются в течение длительного времени и отличаются долговечностью.

Ценности – это система моральных, политических и эстетических установок личности, связанная с идеалом, к которому личность стремится. Ценности формируются благодаря воспитанию и опыту, они являются постоянными и с трудом меняются. Они определяют как цели человека, так и способы достижения этих целей, ими человек руководствуется в процессе работы, общения и принятия решений.

Для каждой культуры характерны самобытные ценности, и со временем отношение к ним меняется, тем не менее вечные ценности остаются в сознании людей в качестве основных жизненных стремлений и целей, и передаются из поколения в поколение. Это ценности более высокого уровня, определяющие жизненную направленность человека, составляющие основу для формирования других ценностей более низкого уровня.

Абсолютными вечными ценностями можно назвать святость и жизнь, за ними следуют духовные и жизненные ценности. Особое место занимают моральные ценности, которые лишены самостоятельного содержания, однако всегда связаны с другими, к которым необходимо стремиться и которые становятся высшей целью человеческой деятельности. Одна из важнейших – достоинство. Это основа, на которой сегодня строятся практически все демократические ценности.

Вечные ценности – это основные части плана жизни и существования человека. Влияние времени на формирование ценностей огромно. Систему ценностей создают целые поколения, однако разрушить ее можно очень быстро.

Временные ценности представляют собой меньшие части плана существования. Их сопротивляемость времени не столь велика, так как они изменяются к в процессе физического, так и духовного роста человека. Каждый создает их на основании своего жизненного опыта, который приобретается в процессе обучения, работы, общения.

Ценности людей разного возраста

Не все ценности являются общечеловеческими, не все одинаково важны. Чем обусловлено то, что для одних определенные ценности важны, а для других – нет? Одной из важнейших причин является возраст человека.

В детстве, в подростковом и зрелом возрасте ценности воспринимаются по-разному. Влияние родителей и других близких, выражаемые ими чувства формируют личность. Если ребенок действительно любим, формируется эмоциональная установка, основанная на доверии и подсознательной уверенности, что мир является добрым. Человек, перенесший в детстве опыт отрицательных отношений со взрослыми, вырастет недоверчивым по отношению к другим, зачастую с отрицательным взглядом на окружающий мир.

Подростковый период и юность – время всестороннего созревания. В этот период исчезает детская наивность, дает о себе знать инстинктивные потребности и влечения, открывается свое

«я», отличность от других. В подростковом возрасте проявляется потребность познать себя, анализировать и оценивать свои поступки и мысли, чувства и меняющиеся настроения. В это время формируется система ценностей, и молодой человек становится личностью.

Ценности зрелого возраста отличаются от рассмотренных выше – человек сталкивается с нереальностью юношеских идеалов, отказывается от утопических целей, переходит к повседневной, реальной, зачастую мелочной деятельности. В этот жизненный период он удачно, в соответствии с устоявшимися критериями, отличает добро от зла, правду от лжи или ошибки, действительность от фальши; человек уже прошел годы поисков и испытаний.

Ощущение счастья зависит от того, каким ценностям человек отдает первенство – временным, которые быстро исчезают, или постоянным и универсальным. Люди, ориентированные на последние ценности, менее подвержены стрессам, их труднее сломить.

Конкретные и абстрактные ценности

Ценности различаются своей общностью и абстрактностью. Конкретные ценности мы встречаем в повседневной жизни человека, а абстрактные раскрывают смысл человеческого существования.

Конкретные ценности – это повседневные ценности и различные области жизни и деятельности человека, например, его семья, работа, учеба, способ проведения досуга, отношения с другими людьми, перспективы на будущее и проч.

Абстрактные ценности могут быть личными, т.е. связанными с индивидуальными желаниями и целями, такими как осуществление возможностей, престиж, почет, власть и влияние, а также социальными, связанными с социальными группами и их идеями, которые перенимает лицо – социальное благополучие, социальное равенство, положение в группе и др. Индивидуальные ценности не являются независимыми друг от друга – сообща они формируют систему ценностей, характерную для индивидуума или общества.

Вопросы и рефлексии (самоанализ)

Придумайте различные жизненные примеры проявления ценностей. Кем я являюсь? Каковы мои жизненные стремления? Каким человеком я хочу быть? В каком мире я хочу жить? Что такое добро, а что – зло? Какие ценности для меня наиболее важны? Что я стремлюсь привить своим детям? Поразмыслите над основными ценностями, которые поддерживаются в Литве и в вашей стране.

Values and Value orientation

A hero of an old Scandinavian saga says:

“He who is not hard-hearted in his youth, will never be so...”

Temporary and eternal values

Since the days of Plato good things and goodness were distinguished, also beautiful things and beauty, kind actions and kindness... Values form over a long period of time and have a tendency to be long-lasting.

Values are a system of moral, political, and aesthetic attitudes, which is related to aspired ideal. Values are formed through parenting and experience; they are constant and are quite difficult to change. They determine personal goals and means of achieving these goals; a person follows his values in work, communication and decision making.

Every culture has its own values and the attitude towards them change with time, however eternal values are kept in people's mind as major life goals and are passed from generation to generation. These are values of higher level, showing direction of life and forming foundation for other, lower level values.

An absolute eternal value could be sanctity and life, then go spiritual and true-life values. Moral values are special – they don't have an independent content themselves and are always related to other values, which are to be achieved and which become the highest purpose of human activity. One of the most important values is dignity. It is the foundation supporting probably all of the democratic values.

Eternal values are the main parts of human life and existence plan. An influence of time on the formation of values is major. The system of values is created by many generations, but it can be destroyed very quickly.

Temporary values are smaller parts of the existence plan. They are not so time-proof, because they change when person grows physically and spiritually. Every person creates them based on life experience, which comes from studying, working, and communication.

Values of different ages people

Not all values are common for all people and not all of them are equally important. What determines that certain values are important for some, but not for others? One of the main reasons is age.

Values are perceived differently during childhood, adolescence and mature age. Influence of parents, friends and feelings they show create personality. If a child is truly loved, an emotional attitude based on trust and unconscious belief that the world is good is formed. A child who experienced negative relationships with adults will grow up to be distrustful, often with a negative attitude towards the environment.

Adolescence and youth is time of all-round maturation. During this time the childish naivety disappears and instinctive needs and passions appear, a true “I” and being different is discovered. Adolescence highlights the need to understand oneself, analyse and evaluate our actions and thoughts, feelings and changing moods. At that time the system of values is formed and a young individual becomes a person.

The values of mature age are different from the already mentioned – the ideals of youth are realised to be unreal, the utopian goals are refused, the real everyday activities are often finicky. In this phase

of life good and evil, truth and falsehood, validity and affectation are successfully divided based on established criteria, because the person has already undergone the time of searching and testing.

A personal feeling of happiness depends on what values are the most important for that person – temporary, which quickly disappear, or eternal and universal values. People that rely on the latter values are more resistant to stress and are harder to break.

Concrete and abstract values

Values are different in their commonality and abstractness. Concrete values appear in everyday life and abstract values reveal the meaning of human existence.

Concrete values are everyday values and various activity areas, for example family, work, school, leisure time activities, relationships with others, future prospects and so on.

Abstract values may be personal values related to individual wishes and goals – realization of opportunities, prestige, honour, power, influence; and social values are related to social groups and their ideas which are taken over by a person: social wellbeing and equality, position in the group, etc. Individual values are not independent of each other – together they form a value system of an individual or society.

Questions and reflections

Think of some real life examples when the values occur. Who am I? What is the objective of my life? What kind of person do I want to be? What kind of world do I want to live in? What is good and what is evil? What values are the most important to me? What do I want to convey to my children? Think about the main values which are fostered in Lithuania and in your country.

Socialinės vertybės ir įsitikinimai

Socialinės vertybės

Socialinės vertybės iš prigimties gali būti materialinės ir nematerialinės - tai įsitikinimai, veikla, nuomonės, siekiai, moralinės normos, švietimas, mokslinės teorijos, tradicijos, vaizduotė ir visuomeninė nuomonė, taip pat ilga materialinių dalykų seka. Šį sąrašą galima būtų tęsti iki begalybės, nes į jį įeitų viskas, į ką galima susidaryti nuostatą ar požiūrį. Kai kur rašoma, kad vertybių gali būti priskaičiuota iki šešių šimtų.

Vertybės įvairiems asmenims yra nevienodai svarbios, tačiau panašumų pripažįstant tas pačias vertybes yra. Tai pačiai grupei ar tautai priklausantys žmonės susiduria su panašiomis situacijomis ir poreikiais, todėl susiformuoja ir panašios vertybės.

Gėris ir blogis – dvi pačios bendriausios moralinio vertinimo kategorijos. Tikinčiam žmogui aukščiausias gėris yra Dievas. Taip, kaip jis suvokia Dievą, taip supranta ir gėrį. Nuo seniausių mitologinių laikų dievų elgesys ir jų priesakai, malonės ir baismės buvo pagrindiniai orientyrai žmogui, kaip jis privalo elgtis. Istorijos eigoje žmonių protus palaipsniui užkariavo filosofinės teorijos, kuriose gėris siejamas su tam tikrais filosofiniais principais.

Vakarų kultūrai išskirtinai svarbi yra asmenybės sąvoka - kiek žmogus įtvirtina save kaip asmenį, tiek jis išreiškia save pasaulyje. Todėl norint save suvokti, labai svarbu sąmoningai atsakyti į klausimus: kas aš esu? ko siekiu savo gyvenimu? koks žmogus aš noriu būti? kokiame pasaulyje noriu gyventi?

Įsitikinimai

Žmonių įsitikinimai susiformuoja ir tampa reikšmingais asmenybės tobulėjimui, ilgainiui nulemdami gyvenimo suvokimą bei veiklos ir elgesio motyvaciją. Įsitikinimus viena karta perima iš kitos arba gali būti perimami ir iš gerbiamų žmonių, autoritetų. Paprastai įsitikinimus žmogus priima nesvarstydamas, ar tai yra tiesa, ar ne.

Skirtingų šalių gyventojai turi savo įsitikinimus, kurių beveik neįmanoma pakeisti, kai jie tampa gyvenimo būdo dalimi. Turėdami tam tikrus įsitikinimus, žmonės veikia jų apriboti, todėl žinant įsitikinimus, galima net numatyti žmonių grupių elgesį ir to elgesio pasekmes.

Įsitikinimai gali būti pozityvūs arba ribojantys. Pozityvūs įsitikinimai teigiamai veikia žmogaus gyvenimą. Išmokęs atpažinti socialinius įsitikinimus, kurie trukdo, žmogus gali juos keisti į pozityvius, keisdamas savo gyvenimą pozityvia linkme. Pavyzdžiui, senas įsitikinimas „per kančias į žvaigždes“ gali būti keičiamas į naują - „man malonu siekti savo tikslų“. Svarbu kasdien padaryti ką nors, kas padėtų ugdyti naują įsitikinimą ir kasdien atlikti ką nors malonaus.

Dažniausiai pasitaikantys, dvasinį augimą ir patį gyvenimą ribojantys įsitikinimai:

Vergo, aukos pozicija – tai savo galimybių nuvertinimas, įsitikinimas, kad kažkas būtinai turi valdyti, kažkam reikia paklusti. Su tokiu įsitikinimu nuolat kuriamos situacijos, leidžiančios pasijusti vargšu, nelaimingu, nuskriaustu, ir taip susilaukti gailėsčio ir užuojautos.

Manipuliavimas – dažnai pasitaikantis įsitikinimas, kad viskas ir visi turi būti pajungti tam, kad žmogus gautų, ko nori. Manipuliuojant norima priversti žmogų elgtis taip, kaip kitas nori, vietoje atviro pasakymo, ko jam iš tikrųjų reikia.

Kontrolė – taip pat paplitęs įsitikinimas: kontroliuoju, vadinasi, valdau. Tokiu elgesiu žmogus susikuria savo stiprybės iliuziją, kurią, deja, turi nuolat palaikyti kontrole.

Įsitikinimas savo pranašumu prieš kitus taip pat yra dažnas ir visaip klaidingai skatinamas. Noras būti geriausiu, pranašiausiu kuria beprasmišką rungtyniavimą, nes visi žmonės yra skirtingi ir unikalūs.

Dogmatinis mąstymas, tampantis įsitikinimu, gali būti netgi pavojingas. Įsitikinimas, kad dogma gali būti atramos taškas gyvenime, yra ne tik ribojantis, bet ir prieštaraujantis pačiam evoliucijos dėsniui. *Tobulumo siekimas* bei įsitikinimas, kad galima jį pasiekti, įsuka į beprasmišką karuselę. Vos „pasiekiama“ viena iškelta siekiamybė, tuoj bus iškelta kita, ir taip be galo... Vietoje tobulumo džiaugsmo pajuntamas tik amžinai nepasiekiamų tikslų kartėlis.

Etninis identitetas

Labai reikminga tiek atskiro žmogaus, tiek tautos egzistavimo ir tobulėjimo dalis yra tautinis identitetas - tai savojo „aš“ priskyrimas, sutapatinimas su tam tikra žmonių grupe. Tik galėdami dalyvauti grupės gyvenime kaip tikri jos nariai, žmonės įgyja tos grupės identitetą. Etninį identitetą įtakoja išsilavinimas, visuomenės informavimo priemonės, literatūra, šeima, draugai, politiniai ir ekonominiai interesai, socialinė konkurencija ir pan.

Tautos nėra izoliuotos, jos daugiau ar mažiau sąveikauja tarpusavyje. Šią sąveiką labai įtakoja „etniniai stereotipai“. Viena etninė grupė turi susikūrusi tam tikrą kitų grupių įvaizdį - stereotipą. Stereotipai nebūtinai turi būti neigiami, tačiau jie visuomet yra subjektyvūs. Jie veikia tarpgrupinius santykius ir formuoja etnines simpatijas, antipatijas bei vertinimus. Tuomet gali pasireikšti etnocentrizmas - polinkis suvokti visus gyvenimo reiškinius iš „savo“ etninės grupės etalonu laikomos pozicijos.

Pagrindinis šiandieninio gyvenimo reikalavimas – nuolatinis atvirumas kitokiam požiūriui. Nacionalinis kultūros modelis tampa vis svertimesnis postmodernistinei visuomenei, kuri grindžiama kultūros globalizacija, visuotine integracija ir masine komunikacija.

Lietuvoje tautinių mažumų teises apibrėžė 1991 m. sausio 29 d. priimtas Tautinių mažumų įstatymas. Etninių santykių politiką Lietuvoje formuoja ir įgyvendina prie Lietuvos vyriausybės veikiantis Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas. Visuomeninis radijas ir televizija transliuoja laidas tautinių mažumų kalbomis, programos rusų, lenkų ir kitomis mažumų kalbomis yra prieinamos per kabelinės televizijos tinklus, spausdinami leidiniai šiomis kalbomis.

Lietuvos valstybės etninių santykių politika laiduoja tautinių mažumų kultūrų - neatskiriamos Lietuvos kultūros dalies - plėtrą. Tokia nuostata atitinka Europos Sąjungos principinę nuostatą - vienybė įvairovėje.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai. „Aš esu...“

Grupė. Žaidimai. „Pozityvių įsitikinimų kūrimas“

Grupė. Dramos pratimai. Rolės. „Ribojantys ir pozityvūs įsitikinimai“

Grupė. Refleksijos. „Pasaulis ir aš“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Kas gyvenime svarbu?

Užduotis: Iš pateiktų prielinksnų parinkite tinkamus ir įrašykite į tekstą. Kiekvieną žodį vartokite tik vieną kartą, o vienas žodis lentelėje yra papildomas: ant, iš, su, į, prieš, prie, pro, ties.

Keleiviai ir lokys (pagal Ezopą)

Du draugai keliavo tuo pačiu keliu. Ties mišku staiga juos atsirado lokys. Vienas keleivis greitai įlipo medį ir pasislėpė, o antrasis, vos nepakliuvęs žvėriui į nagus, krito žemės ir apsimetė negyvas. Lokys prikišo jo snukį, lėtai apuostė žmogų visų pusių, - šis net kvapą sulaukė. Kai lokys nurepečkojo sau į mišką, jaunikaitis, buvęs medyje, nulipo žemyn ir paklausė bičiulį, ką lokys jam pakuždėjo.

- Nekeliauk draugais, kurie pavojuje palieka tave vieną, - atsakė tas.

Социальные ценности и убеждения

Социальные ценности

Социальные ценности изначально могут быть материальными и нематериальными – это убеждения, деятельность, мнения, стремления, моральные нормы, просвещение, научные теории, традиции, воображение и общественное мнение, также длинный перечень материальных вещей. Этот список можно было бы продолжать до бесконечности, так как сюда можно причислить все, в отношении чего можно иметь убеждение или свою точку зрения. Согласно некоторым письменным источникам, можно насчитать до шестисот ценностей.

Ценности имеют неодинаковое значение для разных людей, однако существует сходство в признании одних и тех же ценностей. Люди, принадлежащие к одной группе или нации, сталкиваются с похожими ситуациями и потребностями, вследствие чего формируются схожие ценности.

Добро и зло – две самые общие категории моральной оценки. Для верующего человека высшим добром является Бог. Понимание Бога и понимание добра в этом случае совпадают. С древнейших мифологических времен поведение богов и их заповеди, милости и наказания были для человека основными ориентирами, указывавшими, как он должен себя вести. В ходе истории человеческий разум постепенно завоевали философские теории, в которых добро связано с определенными философскими принципами.

Для западной культуры исключительно важно понятие личности – насколько человек самоутверждается как личность, настолько он выражает себя в мире. Поэтому для самопознания крайне важно сознательно ответить на вопросы: кем я являюсь? каковы мои жизненные стремления? каким человеком я хочу быть? в каком мире хочу жить?

Убеждения

Человеческие убеждения формируются и становятся значимыми для развития личности, со временем определяя восприятие жизни и мотивацию деятельности и поведения. Убеждения одно поколение перенимает у другого, также убеждения могут быть переняты у известных людей, авторитетов. Обычно человек принимает убеждения, не раздумывая, правда это или нет.

Жителям разных стран свойственны свои убеждения, которые почти не поддаются изменению после того, как они стали частью образа жизни. При наличии определенных убеждений люди действуют в их рамках, поэтому, обладая знаниями об этих убеждениях, можно даже предвидеть поведение групп людей и последствия такого поведения.

Убеждения бывают позитивные или ограничивающие. Позитивные убеждения положительно влияют на жизнь человека. Научившись распознавать мешающие социальные убеждения, человек может заменять их позитивными, направляя свою жизнь в позитивное русло. Например, старое убеждение «через страдания к звездам» может быть заменено новым – «мне приятно достигать своих целей». Важно ежедневно сделать что-то, что послужит развитию нового убеждения, и каждый день выполнить что-нибудь приятное.

Часто встречающиеся убеждения, ограничивающие духовное развитие и саму жизнь:

Позиция раба, жертвы – это пониженная оценка своих возможностей, уверенность в том, что кто-то непременно должен главенствовать, кому-то нужно подчиняться. При наличии такого убеждения постоянно создаются ситуации, позволяющие почувствовать себя бедным,

несчастливым, обиженным, и таким образом вызвать жалость и сочувствие.

Манипулирование – часто встречающееся убеждение, что всё и все должны служить тому, чтобы человек мог получить желаемое. При манипулировании проявляется стремление заставить человека вести себя так, как того хочет другой, вместо открытого высказывания относительно того, что тому в действительности нужно.

Контроль – также распространенное убеждение: контролирую, следственно, управляю. При таком поведении человек создает иллюзию своей силы, которую он, к сожалению, должен постоянно поддерживать посредством контроля.

Убежденность в своем превосходстве над другими также встречается довольно часто и ошибочно поощряется разнообразными способами. Желание быть лучшим, превосходящим других создает бессмысленное соперничество, так как все люди разные и уникальные.

Догматическое мышление, превращающееся в убеждение, может даже стать опасным. Убежденность в том, что догма может быть точкой жизненной опоры, не только ограничивает, но и противоречит самому закону эволюции.

Стремление к совершенству и убежденность в том, что оно достижимо, втягивает в бессмысленную карусель. Едва «достигнуто» одно поставленное стремление, тут же ставится другое, и так без конца... Вместо радости совершенства ощущается только горечь вечно недостижимых целей.

Этническая идентичность

Крайне важной частью существования и развития как отдельного человека, так и нации является этническая идентичность – это причисление себя и отождествление своего «я» с определенной группой людей. Только при наличии возможности участия в жизни группы в качестве действительных ее членов люди приобретают идентичность данной группы. На этническую идентичность оказывают влияние образование, средства массовой информации, литература, семья, друзья, политические и экономические интересы, социальная конкуренция и проч.

Нации не являются изолированными, они в большей или меньшей степени взаимодействуют друг с другом. На это взаимодействие в значительной степени влияют «этнические стереотипы». Одна этническая группа создает определенный образ других групп – стереотип. Стереотипы не обязательно являются отрицательными, однако они всегда субъективны. Они воздействуют на межгрупповые отношения и формируют этнические симпатии, антипатии и суждения. При этом может проявиться этноцентризм – склонность воспринимать все жизненные явления с позиции «своей» этнической группы, которая считается эталоном.

Основное требование современной жизни – постоянная открытость для принятия другой точки зрения. Национальная культурная модель становится все более чуждой для постмодернистского общества, основой которого является культурная глобализация, всеобщая интеграция и массовая коммуникация.

Права национальных меньшинств в Литве определены Законом о национальных меньшинствах, принятым 29 января 1991 г. Политику этнических отношений в Литве формирует и осуществляет Департамент национальных меньшинств и выходцев при Правительстве Литвы. Политика этнических отношений Литовского государства гарантирует развитие культур национальных меньшинств – неотъемлемой части культуры Литвы. Данная установка соответствует принципиальной установке Европейского Союза – единство в разнообразии.

Social values and beliefs

Social values

Social values by nature might be material and immaterial: beliefs, activities, opinions, goals, moral norms, education, scientific theories, traditions, imagination, and public opinion; list of material values is as long. These lists could be infinitely continued, because they would include everything on what it is possible to have an opinion or attitude. Some sources indicate that there are up to 600 values.

Values have different importance to different people, but there are similarities in having the same values. People of the same group or nation usually find themselves in similar situations and have similar needs, that's why similar values form.

Good and evil are two of the most common categories of moral judgement. God is the highest good for religious people. A person understands goodness in the same way as he understands god. Since the old mythological times behaviour, mercy, punishment, and precepts of gods were the main indications on how to lead a life. Throughout the history peoples' minds were gradually taken over by philosophical theories, where goodness is associated with certain philosophical principles.

The idea of personality is exceptionally important in the western culture – a person expresses himself in the world as much as he establishes himself as a person. So in order to understand yourself better it is very important to consciously answer these questions: who am I? What is the goal of my life? What kind of person do I want to be? What kind of world do I want to live in?

Beliefs

The formed beliefs become important to personal development, in the long-run they affect perception of life and behavioural motivation. Beliefs are transferred from one generation to another, or they might be taken from admired, respectful people. Usually beliefs are accepted without considerations whether they are true or not.

People of different countries have different beliefs which are almost impossible to change when they become a part of the lifestyle. When people have certain beliefs they act according to them, so if we know their beliefs we might anticipate their behaviour and the consequences.

Beliefs may be positive or limiting. Positive beliefs positively affect the life of a person. After learning to recognise social beliefs a person can change them to positive, also changing his life to a positive direction. For example the old belief "*per aspera ad astra*" (through difficulties to the stars), may be changed to "it's a pleasure to pursue my goals". It is important to do something every day that helps develop a new belief, and every day do something nice.

The most common beliefs that limit spiritual development and life itself are:

Position of a slave or a victim – is a devaluation of self-capabilities, belief that someone must be in power and must be obeyed to. This belief creates situations where a person feels poor, unhappy, disadvantaged, and thus receives pity and compassion.

Manipulation – is a common belief, that everything and everyone must be subordinate to that person in achieving his goals. Manipulation is forcing someone to act in a certain way without openly expressing what is really wanted.

Control – is also a common belief: I control, that means I'm in power. A person creates an illusion of his power which, unfortunately, must be constantly maintained by control.

Belief of being superior to others is also common and is encouraged in the wrong ways. Desire to be the best creates meaningless competition, because everyone is different and unique.

Dogmatic thinking, which becomes a belief, might even be dangerous. Belief that dogma can be a reference point of life is not only limiting, but also contrary to the laws of evolution.

Pursue of perfection and belief that it can be achieved leads into a vicious circle. As soon as one target is "achieved", another is brought up and so on... Instead of enjoying perfection there's only a bitterness of unachievable goals.

Ethnic identity

A very important part of the existence and development of any individual, as well as the whole nation, is national identity – it is identification of "I" with a certain group of people. Only living in a group as its member a person attains the identity of that group. Ethnic identity is influenced by education, media, literature, family, friends, political and economic interests, social competition, and so on.

Nations are not isolated – they interact with each other. This interaction is strongly influenced by "ethnic stereotypes". One ethnic group forms an image of other groups – stereotype. Stereotypes are not necessarily negative, but they are always subjective. They affect inter-group relations and form ethnic sympathies, antipathies, and judgment. This might lead to ethnocentrism – a tendency to perceive all the phenomena of life from "your" ethnic group position as the benchmark.

The main requirement of today's life is continual openness to different beliefs. National culture model becomes more and more irrelevant to post modernistic society, which is based on cultural globalisation, global integration, and mass communication.

In Lithuania the rights of ethnic minorities were identified by Ethnic Minority Law accepted on 29 January 1991. Politics of ethnic relations is created and implemented by the department of Ethnic Minorities and Lithuanians Living Abroad, acting under the government of Lithuania. The ethnic relations politics of Lithuanian republic ensures the development of ethnic minority cultures as an integral part of Lithuanian culture. This reflects the attitude of the European Union – unity in diversity.

II. EUROPIETIŠKOS VERTYBĖS

II. ЕВРОПЕЙСКИЕ ЦЕННОСТИ

II. EUROPEAN VALUES

Europos Sąjungos vertybės

Lietuviai visada buvo europiečiai, taigi europietiškos vertybės jiems niekada nebuvo svetimos. Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą 2004 m. tarsi ir oficialiai patvirtino – Lietuva yra visateisė Europos dalis, pripažinta kitų europiečių. 2004-ieji metai buvo virsmo taškas ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos istorijoje. Be Lietuvos į Europos Sąjungą įstojo dar 9 šalys, todėl išsiplėtusi Europa turėjo peržiūrėti savo institucinę sąrangą ir veikimo procedūras.

2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojusi Lisabonos sutartis yra savotiškas Europos gyvenimą reguliuojančių vertybių sąvadas. Žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė, žmogaus teisių užtikrinimas – tai pagrindinės pirmuosiuose Lisabonos sutarties puslapiuose išdėstytos ES vertybės. Jos yra bendros visoms ES valstybėms narėms. Šių vertybių laikymasis yra būtina sąlyga kiekvienai naujai šaliai, norinčiai tapti ES nare. Į Lisabonos sutartį inkorporuota 2000 m. Nicoje priimta Žmogaus teisių chartija. Šios chartijos pripažinimas oficialiu ES dokumentu reiškia, kad Europos Sąjungai itin rūpi humanistinės vertybės.

Įvairiuose savo dokumentuose ir programose Europos Sąjunga pabrėžia, kad svarbu kurti visiems ES piliečiams bendrą tapatybę. Jau yra tam tikrų bendrą Europos tapatybę atspindinčių simbolių: Europos pasas (išduodamas nuo 1985 m.), Europos himnas (Liudvigo van Bethoveno Odė džiaugsmui) ir Europos vėliava (12 auksinių žvaigždžių ratas mėlyname fone). Nuo 1996 m. išduodamas ES vairuotojo pažymėjimas, o gegužės 9 d. paskelbta Europos diena. Didelę psichologinę reikšmę turėjo ir Euro banknotų įvedimas bei Šengeno sutartis, dėl kurios ES piliečiai gali jaustis priklausantys tai pačiai geografinai teritorijai.

Europai būdingas ir socialinis solidarumas. ES siekia užtikrinti, kad didieji pasaulio pokyčiai kuo mažiau pakenktų žmonėms. Svarbų ES vertybių bloką sudaro pagarbos įvairovei idėja, tolerancija bei kova prieš ksenofobiją ir rasizmą. Įvairovė yra tokia kertinė ES vertybė, kad net oficialus Sąjungos šūkis skamba taip: „Suvieniję įvairovę!“ Įvairovė ES suprantama, visų pirma, kaip lygių galimybių užtikrinimas visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos, religijos, tautybės ar etninės kilmės.

Klausimai ir refleksijos

Pabandykite išskirti, kurios vertybės svarbiausios žmonijai, o kurios žmogui? Kurios, jūsų manymu, europietiškos vertybės yra diskutuotinos? Ar skiriasi jūsų šalyje vyraujančios vertybės nuo Europoje pripažįstamų? Kurioje pasaulio dalyje ši problema pasireiškia aštriausiai? Palyginkite, kaip ji sprendžiama / nesprenžiama įvairiose šalyse? Ar egzistuoja ši problema Lietuvoje, jūsų šalyje? Kokie, jūsų manymu, galėtų būti efektyvūs problemos sprendimo būdai? Ar visose šalyse šie būdai veiktų? Kodėl? Prisiminkite situaciją, kuomet šios priešingos vertybės susidūrė. Ar įmanoma integracija išlaikant identitetą ir unikalumą? Kas lengviau – integruoti ar adaptuoti? Padiskutuokite, ar svarbu tautoms išsaugoti tapatybę globalizacijos procese? Kodėl verta ją saugoti? Ar įmanoma tai padaryti šiuolaikiniame pasaulyje ir kas už tai turėtų būti atsakingas? Jūsų nuomone, globalizacija - pozityvus ar negatyvus visuomenės reiškinys? Kokie jos pliusai ir kokie minusai?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Apie tapatybę ir meilę

Užduotis: Įrašykite tinkamą lietuvišką žodį.

Rimo draugė Ugnė buvo pati gražiausia mergina pasaulyje. Jos buvo šviesūs, ilgi ir garbanoti. tamsios kaip naktis. Blakstienos ir nedidelė ir tiesi. širdies formos ir kaip rožė. Ji buvo ilgakojė ir grakšti kaip stirna. Visi Rimo draugai svajojo turėti tokią Bet po metų ji ištekėjo už Rimo draugo Jono. Rimui ilgai skaudėjo jį liūdėjo metas.

Vėliau Rimas vedė Mildą. Jos plaukai buvo negu Ugnės plaukai. Mildos blakstienos buvo už Ugnės blakstienas, o akys už Ugnės akis. Bet jos širdis buvo daug už Ugnės širdį.

Milda ir Rimas gyveno ir , turėjo tris sūnus. Gražuolės Ugnės ir Jono jau seniai nemačiau. Draugai kalba, kad Ugnė nebe tokia graži. Dabar ji daug negu anksčiau, nes labai mėgsta saldumynus.

Rekomenduojami pratimai*Grupė. Apšilimo pratimai „Europietiški vertybių medis“Grupė. Žaidimai „Problemos ir vertybės“Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Integracija svečioje šalyje“Grupė. Laisvas kalbėjimas „Globalizacija ir tapatumas“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Европеизм**Ценности Европейского союза**

Литовцы всегда были европейцами, так что европейские ценности им никогда не были чужды. Вступление Литвы в Европейский Союз в 2004 г. словно официально подтвердило – Литва является полноправной частью Европы, признанной другими европейцами. 2004 г. стал переломной точкой в истории не только Литвы, но и всей Европы. Кроме Литвы, в Европейский Союз вступили еще 9 стран, поэтому расширившаяся Европа должна была пересмотреть свою институциональную структуру и процедуры деятельности.

Лиссабонский договор, вступивший в силу 1 декабря 2009 г., представляет собой своеобразный свод ценностей, регулирующих жизнь Европы. Человеческое достоинство, свобода, демократия, равенство, правовое государство, гарантия прав человека – это основные ценности ЕС, перечисленные на первых страницах Лиссабонского договора. Они являются общими для всех государств-членов ЕС. Соблюдение этих ценностей является обязательным условием для каждой новой страны, желающей стать членом ЕС. В Лиссабонский договор включена Хартия прав человека, принятая в Ницце в 2000 г. Признание этой хартии официальным документом ЕС означает, что для Европейского Союза особенно важны гуманистические ценности.

В различных документах и программах Европейский Союз подчеркивает важность создания тождества, общего для всех граждан ЕС. Уже существуют определенные символы, отражающие общее европейское тождество: Европейский паспорт (с 1985 г.), гимн Европы (Ода «К радости» Людвиг ван Бетховена) и флаг Европы (круг из 12 золотых звезд на синем фоне). С 1996 г. выдается водительское удостоверение ЕС, а 9 мая объявлено Днем Европы. Большое психологическое значение имело и введение банкнот Евро, а также Шенгенский договор, благодаря которому граждане ЕС могут чувствовать свою принадлежность к единой географической территории.

Для Европы также характерна социальная солидарность. ЕС стремится гарантировать, чтобы глобальные мировые изменения как можно менее повредили людям. Важный блок ценностей ЕС составляет идея уважения к разнообразию, толерантность и борьба с ксенофобией и расизмом. Разнообразие является столь основополагающей ценностью ЕС, что даже официальный лозунг звучит так: «Объединив разнообразие!» Под разнообразием в ЕС прежде всего понимается гарантия равных возможностей для всех людей, независимо от их половой принадлежности, возраста, сексуальной ориентации, религии, национальности или этнического происхождения.

Вопросы и рефлексии (самоанализ)

Попробуйте выделить ценности, которые являются важнейшими для человечества, и ценности, важнейшие для человека. Какие из европейских ценностей, по вашему мнению, спорны? Отличаются ли ценности, признаваемые в вашей стране, от признаваемых в Европе? В какой части мира это проблема проявляется наиболее остро? Сравните, как она решается / не решается в разных странах. Существует ли эта проблема в Литве, в вашей стране? Какие способы, по вашему мнению, могут быть эффективными для решения проблемы? Во всех ли странах эти способы действенны? Почему? Вспомните ситуацию, в которой произошло столкновение двух противоположных ценностей. Возможна ли интеграция при сохранении идентичности и уникальности? Проведите дискуссию на тему, важно ли для наций сохранить идентичность в процессе глобализации. Почему стоит ее сохранить? Возможно ли сделать это в современном мире и кто за это должен нести ответственность?

European identity

Values of the European Union

Lithuanians were always Europeans and therefore European values are close to them. When Lithuania joined the European Union in 2004, it seemed to have officially confirmed that Lithuania is a full part of Europe and is accepted by other Europeans. The year of 2004 was a point of transition not only for Lithuania, but for the whole Europe. At the same time the European Union was joined by 9 other countries; enlarged Europe had to review its institutional arrangements and operational procedures. The Treaty of Lisbon (1 December 2009) is a particular collection of values regulating European life. Dignity, freedom, democracy, equality, rule of law, and protection of human rights are the main EU values stated in first pages of the Treaty of Lisbon. These values are mutual for all EU member countries. Adhering to these values is a prerequisite for all EU candidate countries. Incorporated into the Treaty of Lisbon is the Human Rights Charter, adopted in Nice, 2000. The Charter, as an official EU document, states that EU is particularly concerned with humanistic values.

In various documents and programs of the European Union it is underlined that it is important to create a common identity to all EU citizens. Already there are some symbols showing a common identity: European passport (since 1985), European anthem (Ludwig van Beethoven's Ode to Joy) and European flag (12 golden stars on a blue background). EU driver's licence is issued since 1966, and the 9th of May is Europe Day. Significant psychological importance had the establishment of Euro banknotes and the Schengen Agreement, due to which EU Citizens can feel belonging to the same geographical area.

Europe is characterised by social solidarity. EU aims to protect the people from the harm of the major world's changes. Respect for diversity, tolerance, and fight against xenophobia and racism are important EU values. Diversity is such a cornerstone EU value, that even the motto of the EU is "United in Diversity!" Diversity in the EU is perceived first of all as an assurance of equal rights for all the people, despite of their gender, age, sexual orientation, religion, nationality or ethnic origin.

Questions and reflections

Try to distinguish which values are the most important for humanity, and which – to individual person. Which, in your opinion, European values are arguable? Are the main values in your country different to EU values? At what areas of the world this problem is the most evident? Compare how it is being solved/not being solved in different countries. Is there such a problem in Lithuania; in your country? What in your opinion might be effective ways to solve this problem? Would these solutions work in all countries? Why? Think of a situation when different values collide. Is integration possible while maintaining identity and uniqueness? Discuss the need to preserve identity in the process of globalization. Why is it worth saving it? Is it possible to achieve this in the modern world and who should be responsible for it?

Europietišių vertybių ištakos

Krikščioniškųjų vertybių įtaka

Rengiant Europos Konstituciją, o šios priėmimui žlugus – Lisabonos sutartį, Europoje buvo daug diskutuojama, ar dokumento tekste reikia nuorodų į Dievą ir krikščionybę. Pasak krikščionybės gynėjų, krikščionybė yra neatsiejama Europos istorijos dalis, turėjusi lemiamos įtakos Europos vertybių formavimuisi. Pasak popiežiaus Benedikto XVI, iš krikščionybės kyla tokios vertybės kaip bendras visų žmonių orumas, pilietinės laivės (tikėjimo laisvė yra jų visų pradžia), taika ir, galiausiai, intelektualinis, socialinis bei ekonominis išsivystymas, kurį popiežius laiko dievišku pašaukimu.

Europos Sąjungos vertybių ištakas neabejotinai galima rasti Kristaus mokyme. Visų pirma, krikščionybė gali būti laikoma humanistine religija ir visų humanizmo idėjų pirmtake, nes šioje religijoje visų aukščiausia vertybė yra žmogus. Krikščionims žmogaus vertė nepriklauso nuo to, ką jis sugeba ar ką padaro, ką jis veikia ar kokių gabumų turi, kokia jo sveikata ar fizinės savybės. Vien tai, kad žmogus egzistuoja, yra didinga ir pakankama.

Krikščionybės pėdsakus galima pastebėti ir tame, kokią svarbą ES teikia socialiniam solidarumui. Pagalba vargšams, užuojauta ir pasiaukojimas visada buvo krikščionybės šerdis. Geriausias solidarumo pavyzdys krikščionims – Kristaus auka. Krikščionys tiki, kad solidarumas ugdo žmoniškesnius santykius visuomenėje: partnerystę ir dalijimąsi viskuo, veiksmingą pagalbą ir silpniausiųjų apsaugą. Dėl šios priežasties pasiaukojimas teikti pagalbą kitiems turėtų būti deramai vertinamas visuomenės ir palaikomas valstybės.

Šviečiamojo amžiaus ir liberalizmo vertybės

Nepaisant krikščioniškųjų vertybių įtakos, ne mažiau svarbią vietą ES filosofijoje užima ir liberalios vertybės. Jos Europoje suklestėjo XVIII amžiuje – Švietimo laikotarpiu. Esminės liberalizmo vertybės – tai laisvė ir lygybė. Klasikinis liberalizmas teigia, kad kiekvienas žmogus turi teisę į tris dalykus – gyvybę, laisvę ir nuosavybę. Šiandien liberalizmo atšakos gerokai skiriasi tarpusavyje, tačiau jos visos pripažįsta liberalią demokratiją, valstybės valdymą remiantis konstitucija, laisvus ir sąžiningus rinkimus, žmogaus teises, laisvą rinką, rinkos ekonomiką ir sekuliarizmą.

Galima ginčytis, kad daugelis liberalių vertybių yra kilę iš tos pačios krikščionybės (juk individą kaip aukščiausią vertybę pirmiausiai išskėlė būtent krikščionybė). Vis dėlto, liberalizmo ir krikščionybės vystymasis pasuko labai skirtingomis kryptimis. Pasaulietiškumas (sekuliarizmas) tapo esminiu liberalizmo elementu, dėl ko liberalai nepitaria jokios religijos dogmoms. Krikščionybė, tuo tarpu, išlaikė tam tikras dogmatines tradicijas. Šios tradicijos liberalams atrodo kaip žmogaus laisvės apribojimas. Ir krikščionybė, ir liberalizmas yra ES vertybių įkvėpėjai, tačiau kartais atrodo, kad šios dvi vertybių sistemos sunkiai išsitenka po bendru ES vertybių „skėčiu“.

Tokios vertybės kaip tolerancija ar lygių galimybių visiems Europos gyventojams užtikrinimas pačios savaime atrodo neprieštaraujančios krikščionybei. Vis dėlto, kai kurie konkretūs socialiniai reiškiniai, ginami šių vertybių, susilaukia neigiamo Bažnyčios hierarchų ir tikinčiųjų vertinimo.

Į ES imigruoja daug naujų religingų gyventojų, tačiau daugumos jų religija – ne krikščionybė, o islamas. Vis didėjanti Europos gyventojų tikėjimų įvairovė yra dar viena priežastis, dėl kurios krikščionybė negali būti oficiali Europos religija.

Eurobarometro statistika

Vertybės, įtvirtintos ES dokumentuose, laikomos svarbiomis Europos gerovei, todėl politikai norėtų, kad šios vertybės būtų svarbios ir kiekvienam ES piliečiui. Taip vertybės užtikrintų darną Europos Sąjungoje ir būtų bendros jos piliečių tapatybės „klėjai“.

Europos Komisijos Viešosios nuomonės analizės padalinys nuo 1973 m. vykdo viešosios nuomonės tyrimus, vadinamus Eurobarometru, kurio dėka pasitinkama, ar jos vertybės sutampa su tuo, kas iš tikrųjų svarbu europiečiams.

2010 m. sausį paskelbtoje Eurobarometro ataskaitoje „Europos ateitis“ atsispindi dabartinis įvairių Europos šalių gyventojų požiūris į Europos Sąjungos vertybes. Ar pamatiniai ES principai sutampa su pamatinėmis europiečių vertybėmis?

Europos gyventojų atsakymai parodė, kad socialinė lygybė ir solidarumas yra svarbiausia vertybė – už ją pasisakė 45% apklaustųjų. Šiandieniniams europiečiams taip pat rūpi aplinkos apsauga (36%) bei progresas ir inovacijos (35%). Pagarba įvairovei, kuri Europos Sąjungai yra tokia svarbi, kad net įrašyta Sąjungos šūkyje, susilaukia kur kas mažiau europiečių dėmesio. Pagal Eurobarometro duomenis, už kultūros įvairovę ir atvirumą „kitokiam“ pasisako 14% Europos piliečių. Eurobarometras taip pat patvirtina, kad krikščionybė praranda savo pozicijas žemyne – tradicijos tarp vertybių užima paskutinį vietą, sulaukusios 11% europiečių simpatijų.

Dideli vertybiniai skirtumai egzistuoja tarp skirtingų Europos šalių. Kad ir kaip ES norėtų, kad bendros vertybės kurtų bendrą Europos Sąjungos tapatybę, vis tiek socialinė lygybė ir solidarumas rūpi net 67% Kipro gyventojų, 47% Lietuvos gyventojų, bet tik 29% Didžiosios Britanijos gyventojų. Ko gero, didžiausi skirtumai išryškėja kalbant apie aplinkos apsaugą. Aplinkos apsauga svarbi net 60% Švedijos, 48% Danijos ir tik 17% Latvijos gyventojų.

Kalbant apie kultūrų įvairovę, kuri yra viena iš mažiausiai ES piliečių dėmesio susilaukiančių vertybių, reikėtų atskleisti europiečių požiūrį į imigraciją. Juk būtent imigrantai iš neeuropietišku kraštų įneša į Europą daugiausia kultūrų įvairovės. Europiečių požiūris į imigraciją yra dar vienas rodiklis, parodantis, kaip skirtingai į ES vertybes žiūrima skirtingose šalyse narėse. Nors vidutiniškai imigracijai pritaria pusė ES gyventojų (54%), skirtumai tarp atskirų šalių labai ryškūs: imigrantus mielai pasitinka švedai (80%) ir suomiai (72%), bet tik 29% Austrijos, 28% Graikijos ir 7% Maltos gyventojų pritaria imigracijai.

Klausimai ir refleksijos

Palyginkite savo šalies gyventojų vertybes ir požiūrius su kitomis valstybėmis. Kodėl vienoje šalyje vyrauja vienokio, kitoje – kitokios vertybės. Kaip tai susiję su istorine – kultūrine šalies patirtimi, kiek – su dabartine socialine visuomenės situacija?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai. „Mano nuomone...“

Grupė. Žaidimai. „Pasaulio vertybių žemėlapis“

Grupė. Refleksija. Eurobarometro ataskaita „Europos ateitis“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Istoki europiečių vertybių

Влияние христианских ценностей

В ходе подготовки Европейской Конституции, а после то, как ее принятие не удалось – Лиссабонского договора, в Европе было много споров о том, нужны ли в тексте документа ссылки на Бога и христианство. Согласно защитникам христианства, христианство является неотъемлемой частью европейской истории, оказавшей решающее значение на формирование европейских ценностей. По словам папы Бенедикта XVI, в христианстве берут начало такие ценности, как общее достоинство всех людей, гражданские свободы (свобода вероисповедания является их всеобщим началом), мир и, наконец, интеллектуальное, социальное и экономическое развитие, которое папа считает божьим призванием.

Истоки ценностей Европейского Союза, несомненно, можно найти в учении Христа. Прежде всего, христианство может считаться гуманистической религией, заложившей основы всех гуманистических идей, так как в этой религии наивысшей ценностью является человек. Для христиан ценность человека не зависит от того, на что он способен или что совершает, чем он занимается или какими способностями обладает, какое у него здоровье или физические свойства. Само существование человека уже является величественным и достаточным.

Следы христианства можно заметить и в том, какое важное значение ЕС придает социальной солидарности. Уважение к беднякам, сочувствие и самопожертвование всегда были сердцевиной христианства. Лучший пример солидарности для христиан – жертва Христа. Христиане верят, что солидарность способствует развитию более человеческих отношений в обществе: партнерству и готовности всем поделить друг с другом, действенной помощи и охране слабейших. По этой причине самопожертвование в целях предоставления помощи другим должно получать соответствующую оценку со стороны общества и поддерживаться государством.

Ценности эпохи Просвещения и либерализма

Несмотря на влияние христианских ценностей, не менее важное место в философии ЕС занимают и либеральные ценности. Их расцвет наступил в Европе в XVIII веке – в эпоху Просвещения. Основные либеральные ценности – свобода и равенство. Классический либерализм утверждает, что каждый человек имеет право на три вещи – жизнь, свободу и собственность. Сегодня направления либерализма существенно отличаются друг от друга, но все они признают либеральную демократию, управление государством на основе конституции, свободные и справедливые выборы, права человека, свободный рынок, рыночную экономику и секуляризацию.

Можно спорить о том, что многие либеральные ценности уходят корнями в то же христианство (ведь наивысшую ценность человека как отдельной личности впервые признало именно христианство). Однако, развитие либерализма и христианства пошло в очень разных направлениях. Светская модель общества (секуляризация) стала одним из важнейших элементов либерализма, вследствие чего либералы отвергают догмы любых религий. Христианство, тем временем, сохранило определенные догматические традиции. Либералы трактуют эти традиции как ограничение человеческих свобод. Как христианство, так и либерализм являются вдохновителями ценностей ЕС, но иногда кажется, что эти две системы ценностей с трудом помещаются под общим «зонтиком» ценностей ЕС.

Такие ценности, как толерантность и гарантия равных возможностей всем жителям Европы, как кажется, сами по себе не противоречат христианству. Тем не менее, некоторые конкретные

социальные явления, которые эти ценности защищают, подвергаются отрицательной оценке со стороны церковных иерархов и верующих.

В ЕС иммигрирует значительное количество новых религиозных жителей, но религия большинства из них – не христианство, а ислам. Постоянное увеличение разнообразия вероисповеданий жителей Европы является еще одной из причин того, почему христианство не может быть официальной религией Европы.

Статистика Евробарометра

Ценности, закрепленные в документах ЕС, считаются важными для благосостояния Европы, так что политики хотели бы, чтобы эти ценности были важны и для каждого гражданина ЕС. Таким образом ценности обеспечили бы согласие внутри Европейского союза и играли бы роль «клея» для закрепления общей идентичности его граждан.

Отдел анализа общественного мнения Европейской комиссии с 1973 г. проводит исследования общественного мнения, которые называются Евробарометром, благодаря которому проверяется, совпадают ли ценности ЕС с тем, что действительно важно для европейцев.

В отчете Евробарометра «Будущее Европы», опубликованном в январе 2010 г., отражено современное отношение жителей разных европейских стран к ценностям Европейского Союза. Совпадают ли основополагающие ценности ЕС с основополагающими ценностями европейцев?

Ответы жителей Европы показали, что социальное равенство и солидарность являются важнейшей ценностью – за них высказались 45% респондентов. Для современных европейцев также важна защита окружающей среды (36%), прогресс и инновации (35%). Уважение к разнообразию, которое столь важно для Европейского союза, что даже содержится в лозунге Союза, удостоилось значительно меньшего внимания европейцев. По данным Евробарометра, за культурное разнообразие и открытость «иному» высказались 14% европейских граждан. Евробарометр также подтверждает, что христианство теряет свои позиции на континенте – традиции среди ценностей занимают последнее место, получив 11% голосов европейцев.

Значительные ценностные различия существуют в разных странах Европы. Как бы ЕС ни стремился к тому, чтобы общие ценности способствовали созданию общей идентичности Европейского Союза, все же социальное равенство и солидарность важны для 67% населения Кипра, 47% населения Литвы, но только для 29% населения Великобритании. Вероятно, наибольшие различия выявляются при затрагивании вопроса о защите окружающей среды. Защита окружающей среды важна для 60% жителей Швеции, 48% жителей Дании и только для 17% жителей Латвии.

Что касается культурного разнообразия, которое является одной из ценностей, удостоившихся наименьшего внимания граждан ЕС, то здесь необходимо раскрыть отношение европейцев к иммиграции. Ведь именно иммигранты из неевропейских стран привносят в Европу наибольшее культурное разнообразие. Отношение европейцев к иммиграции является еще одним показателем того, насколько различается отношение к ценностям ЕС в различных государствах-членах. Хотя в среднем иммиграцию поддерживает половина населения ЕС (54%), между отдельными странами различия очень резкие: иммигрантов с удовольствием приветствуют шведы (80%) и финны (72%), но только 29% жителей Австрии, 28% жителей Греции и 7% жителей Мальты поддерживают иммиграцию.

Вопросы и рефлексии (самоанализ)

Сравните ценности и взгляды жителей вашей страны и других государств. Почему в одной стране преобладают одни, а в другой – другие ценности. Насколько это связано с историко-культурным опытом страны, а в какой степени – с современной социальной ситуацией в обществе?

Origins of European values

Influence of Christian values

While preparing European Constitution, and after its adoption failed – the Treaty of Lisbon, there were lots of discussions whether there should be references to god and Christianity in the texts of documents. According to supporters of Christianity it is an integral part of European history, which had a crucial influence for the formation of European values. According to Pope Benedict XVI, Christianity brought values such as mutual dignity, civil freedoms (freedom of religion is the origin of them), peace, and finally intellectual, social, and economic development, which the pope considers a divine calling.

Origins of the EU values can certainly be found in the teachings of Christ. First of all Christianity can be considered a humanistic religion and the origin of all humanism ideas, because in this religion the highest value is a human being. For Christians a value of a person does not depend on what the person can do, what he does, what skills he has, his health or physical characteristics. The simple fact that a person exists is magnificent and enough.

Traces of Christianity may also be noticed in the importance to social solidarity, shown by the EU. Help for the poor, compassion and dedication were always in the core of Christianity. The best example of solidarity for Christians is the sacrifice of Christ. Christians believe that solidarity develops more humane relations in the society: partnership and sharing, effective help and protection of the weakest. For this reason dedication to help others should be properly appreciated by the society and supported by state.

Values of Enlightenment and Liberalism

Despite the influence of Christian values, liberal values are as much important in the EU philosophy. They prospered in Europe in XVIII – during era of Enlightenment. The main values of liberalism are freedom and equality. Classical liberalism states that every person has a right to three things: life, freedom, and property. Today branches of liberalism are quite different among themselves, but all of them acknowledge liberal democracy, state government based on constitution, free and fair elections, human rights, free market, market economy, and secularism.

It may be argued that the origins of the most liberal countries can be traced to Christianity (because a human being as the highest value was first adopted in Christianity). However, the development of Liberalism and Christianity went very different ways. Secularism became the main element of Liberalism, and that's why liberals do not agree to dogmas of any religion. Christianity, however, kept certain dogmatic traditions. To liberals these traditions look like restrictions of personal freedom. Both Christianity and Liberalism have inspired values of the EU, but sometimes it seems that these two

value systems hardly leave room for each other under the “umbrella” of the EU values. Values such as tolerance or equal rights for every European citizen do not seem to conflict with Christianity. However, some specific social phenomena protected by these values receive negative opinions from the Church hierarchy and the faithful. The EU tends to attract lots of new religious people and most of them are Muslims. The increasing diversity of European citizen religions is another reason why Christianity cannot be the official European religion.

Eurobarometer statistics

The values solidified in the EU documents are considered important to the well-being of Europe, therefore politicians would be pleased to see that these values are important to every EU Citizen. This way values would ensure harmony in the European Union and would be “glue” of the common identity of its citizens.

Since 1973 the European Commission Public Opinion Analysis Unit performs public opinion surveys, called Eurobarometer, which help to make sure that the EU values are consistent with what is really important to Europeans.

The Eurobarometer survey “Future of Europe” published in 2010 reflects current citizen attitude to EU values. Are the cornerstone EU principles consistent with the cornerstone principles of Europeans? Answers of the EU citizens showed that social equality and solidarity is the most important value – it was underlined by 45% of respondents. Modern Europeans are also concerned with the environment protection (36%), also with the progress and innovations (35%). Respect for diversity which is so important for the European Union that it is even included in the EU motto, receives much less attention from the Europeans. According to the data of Eurobarometer, 14% of EU citizens support cultural diversity and openness for the “different”. Eurobarometer also confirms that Christianity is losing its position in the continent – traditions are in the last place among other values, having received only 11% of the sympathies.

Significant value differences exist among different European countries. No matter how much EU would like shared values to create common EU identity, social equality and solidarity is important to 67% of Cyprus inhabitants, 47% of Lithuanians, and only 29% of the UK population. It seems that major differences become apparent in the environment protection, which is important to 60% of Swedes, 48% of Danes, and only 17% of Latvians.

Regarding cultural diversity, which is one of the least attention receiving values, it is worth mentioning the attitude of Europeans towards immigration. After all, immigrants from non-European countries contribute to cultural diversity the most. The attitude towards immigration is another indicator of how differently EU values are perceived in different member countries. While on average immigration is supported by 54% of Europeans, differences between countries are major: immigrants are gladly met by Swedes (80%) and Finns (72%), but only 29% of Austrians, 28% of Greeks and 7% of Maltese support immigration.

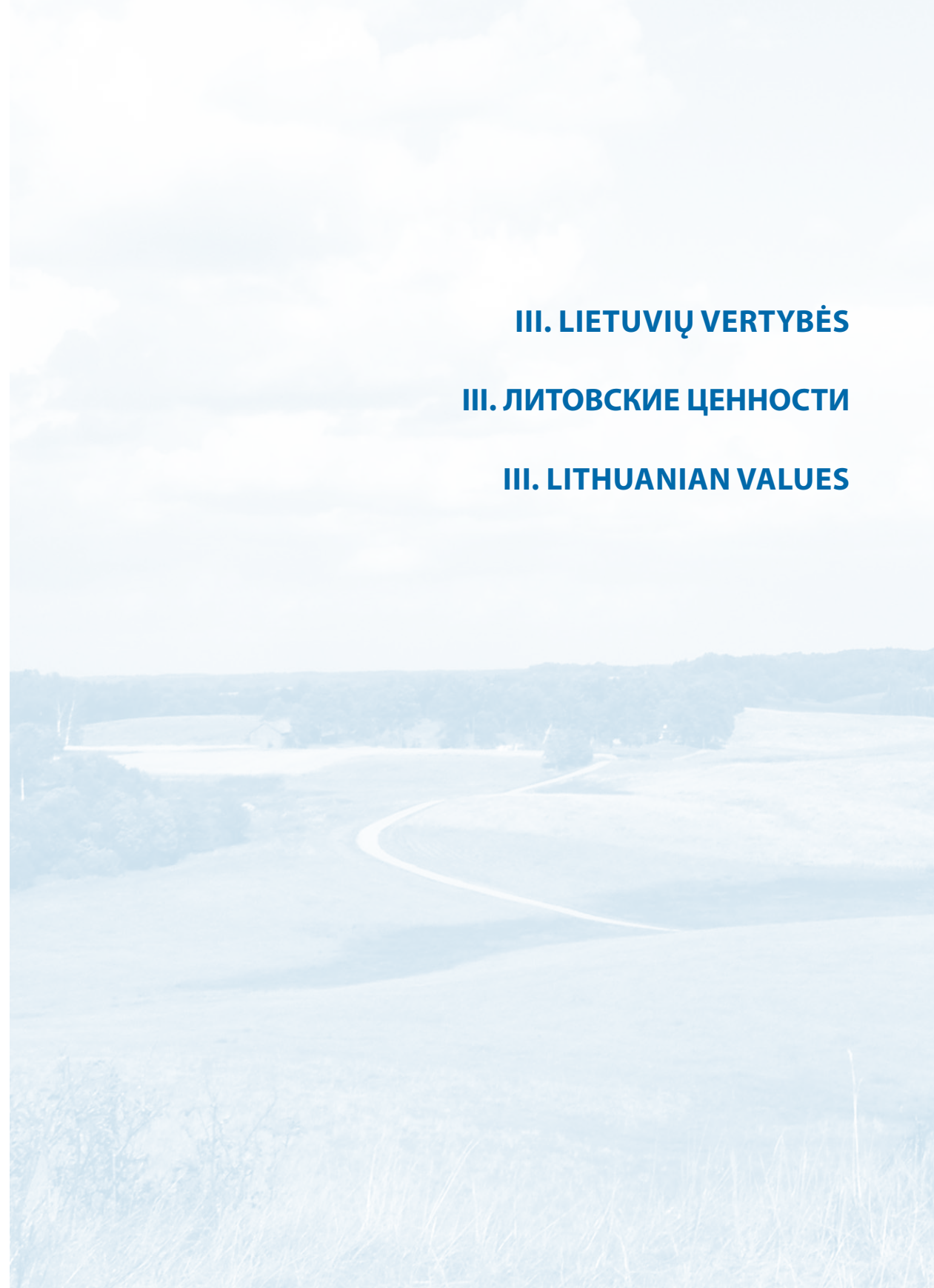
Questions and reflections

Compare citizen values and attitudes of your country to those of other countries. Why some values dominate in some countries, and different values in other countries? How does this relate to historical - cultural experience of a country; current social situation of society?

III. LIETUVIŲ VERTYBĖS

III. ЛИТОВСКИЕ ЦЕННОСТИ

III. LITHUANIAN VALUES



Kultūros esmę sudaro vertybės. Jos yra kriterijus, nusakantis, kas yra gerai ir blogai, teisinga ir neteisinga bei lemia atskiro žmogaus ar žmonių grupių elgesį.

Per paskutiniuosius dešimtmečius Lietuvoje įvyko didžiuliai visuomenės pokyčiai. Žlugus komunistiniam režimui ir perėjus į demokratinę politinę sistemą, pakito tiek Lietuvos visuomenės struktūra, tiek kultūra ir vertybės. Kokios vertybės yra didžiausios Lietuvoje?

1994 m. birželį Baltijos Tyrimų kompanija atliko tyrimą, kuriame nagrinėjamos Lietuvos gyventojų vertybinės orientacijos. Moterų vertybinės orientacijos išsidėstė pagal tokią hierarchiją: Šeima, Darbas, Religija, Draugai, Laisvalaikis, Politika. Šeima yra svarbiausia visų amžiaus grupių moterims, antroje vietoje - darbas. Draugai, pažįstami ir laisvalaikis svarbesni už darbą tik 15-19 metų moterims, o religija įgyja didesnę svarbą tik vyriausioms ir vyresnėms nei 60 metų moterims.

Vyrų vertybinių orientacijų išsidėstymas: Šeima, Darbas, Draugai, Laisvalaikis, Religija, Politika. Šeimos ir darbo svarba beveik vienoda visose vyrų amžiaus grupėse. Darbas svarbiausias 30-39 metų vyrams, o šeima svarbiausia 50-59 metų amžiaus grupei. Politika nėra labai svarbi nė vienos amžiaus grupės vyrams, tuo labiau moterims. Labai svarbi politika tik dešimtadaliui vyriausio amžiaus vyrų.

Labiau ekonomiškai pažengusių pasaulio šalių kultūrinės vertybės skiriasi nuo neturtingų šalių, kurios yra mažiau industrializuotos. Lietuvai, kaip ir kitoms Rytų ir Vidurio bei Vakarų Europos šalims, būdingos stiprios racionaliosios vertybės – tai religijos įtakos žmonių kasdieniniam gyvenimui mažėjimas, nuostatų į šeimą ir santuoką liberalėjimas, lyčių lygybės pripažinimas, asmens savarankiškumo, autonomiškumo akcentavimas.

Tuo tarpu tradicinės vertybės siejamos su religijos svarba, pagarba autoritetui, nuolankumu tėvams, šeimos svarba, netolerancija abortams, skyryboms, vyrų dominavimu ekonominiame ir politiniame gyvenime.

Šeima

Kiekvienam, ar bent didžiai daliai žmonių, pagrindinė vertybė yra gyvybė. Gyvybės išsaugojimas - visų gyvybės rūšių egzistencijos pagrindas. Suvokimas, kad reikia saugoti ne tik save, bet ir kitus - tai dvasingumą išreiškianti savybė.

Ankstesnėse visuomenėse žmogaus išlikimas tiesiogiai priklausė nuo jo šeimyninių ryšių. Tačiau šiuolaikinėje visuomenėje didelė šeimos ir bendruomenės funkcijų dalis yra valstybės rankose: socializacija, sveikatos priežiūra, materialinis aprūpinimas. Gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė ilgėja, o gimstamumas mažėja. Nesvarbiomis tampa vertybės ir normos, kuriomis kažkada rėmėsi tradicinė dviejų tėvų šeima.

Jaunesni žmonės liberaliau žiūri į šeimą ir santuoką, nei vyresni gyventojai. Jaunimas dažniau mano, kad santuoka yra atgyvenęs dalykas, kad vaikas gali augti ir vystytis nepilnoje šeimoje. Jaunimas pritaria moteriai, kuri nori viena auginti vaiką, sėkmingą vedybinį gyvenimą dažniau sieja su materialinėmis šeimos sąlygomis.

Tuo tarpu vyresni Lietuvos žmonės mano, kad vedybinio gyvenimo sėkmei svarbiausia yra ištikimybė, abipusė pagarba ir supratimas, tolerancija. Jau Aristotelis yra pasakęs: „Šeima yra ankstesnė ir būtinesnė negu valstybė“.

Šeima - visų žinių, išminties ir tradicijų šaltinis, pasakojimai ir prisiminimai plečia vaiko akiratį, mąstymą bei ugdo fantaziją ir išmonę. Šeimoje formuojamas charakteris ir skiepijamos žmogiškosios vertybės. Kiekvienas žmogus savo viduje turi šilumos, meilės, prieglobsčio ir užuojautos poreikį. Šiuolaikiniame susvetimėjusiame, materialistiniame pasaulyje tai gali suteikti šeima. Visuomenė funkcionuoja kaip didžiulis organizmas, o šeima – jos ląstelė; kuo daugiau organizme sveikų ir vieningų ląstelių, tuo jis yra stipresnis ir atsparesnis. Todėl šeima buvo, yra ir, tikėtina, bus pati didžiausia vertybė lietuviams.

Klausimai ir refleksijos

Kas įtakoja atskirų žmonių (taip pat skirtingų žmonių grupių) vertybių sistemų skirtumus? Kaip gali būti ugdomos vertybės šeimoje? Kaip gali būti diegiamos vertybės visuomenėje? Su kokiais lietuviškais šeimos tradicijomis, kurios jums yra naujos, susiduriate gyvendami Lietuvoje? Ar ir kuo skiriasi lietuviškos šeimos tradicijos nuo šeimos tradicijų jūsų gimtojoje šalyje? Kuo panašios?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Darbštumas – lietuvių vertybė

Užduotis: Perskaitykite ir padiskutuokite grupėje apie pasakoję iškeltas vertybes.

Juokias duonelė (Janina Degutytė)

Ant mano delno guli duonelė,
Ant mano delno juoda riekelė.
Tai verks duonelė, jei aš tingėsiu,
Jei aš tingėsiu – jos nemylėsiu.
Tinginio valgoma verkia duonelė.
Ant mano delno ji verkt negali.
Aš viską dirbsiu, ką tik mokėsiu,
Per visą savo dienele šviesią.
Tegu tik juokias mano duonelė,
Tegu tik juokias juoda riekelė.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Svetingumas – lietuvių šeimos vertybė

Užduotis: Perskaitykite ir padiskutuokite grupėje apie pokalbį iškeltas vertybes.

Pokalbis:

A: Prašom prie stalo, Petrai!

B: Ačiū. O, kiek čia visko daug!

A: Prašom paragauti balto sūrio su medumi.

B: Sūris su medumi! Įdomu! Paragausiu. Aš niekada nevalgiau sūrio su medumi.

A: Man labai patinka. Medus iš mano vyro gimtinės. Vyro tėvas – bitininkas.

B: Kaip skanu! Ir man patinka...

Šeima - svarbi lietuviams vertybė

Užduotis: Pabaikite sakinius:

Mano mama ir tėvas yra mano...

Mano vaikų motina yra mano...

Mamos brolio duktė yra mano...

Tėvo sesuo yra mano...

Mamos brolis yra mano...

Mano vaikų tėvas yra mano...

Tėvo mama yra mano...

Aš, mano vyras, sūnus ir duktė yra mano...

Mamos tėvas yra mano...

Mamos brolio sūnus yra mano...

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Gimtieji namai

*Užduotis: Skliaustuose pateiktus veiksmažodžius pavartokite nurodytu laiku arba nuosaka.***Esamuojų laiku:**

Pamažu į mūsų tėviškę ateina (ateiti) ruduo. Naktys smarkiai (atšalti), o medžiai (pasipuošti) įvairiaspalviais lapais. Gėrėdamasis rudens peizažu, einu paežere, o paskui (pasukti) į miško takelį, kuris tuoj (išvesti) į platų vieškelį. Eidamas (džiaugtis), kad greitai grįšiu į namus, kuriuose manęs (laukti) ir (ilgėtis).

Būtuojų kartiniu laiku:

Oras staiga (subjurti), prasidėjo audros ir liūtys, (patvinti) upės. Aš nenuoramą paaušlys (nuspręsti) eiti pažvejoti, todėl (pasiimti) kelionmaišį, meškerę, ir nors tu, mama, (bandyti) sulaukyti ir atkalbėti nuo šio poelgio, (ryžtis) išbandyti savo laimę.

Būsimuoju laiku:

Laikrodis jau muša septynias. Tėvelis tuoj (grįžti) iš komandiruotės. Mes su mamyte (paruošti) jam pusryčius. Vėliau mamytė (vežti) broliuką pas gydytoją. Vakare visi (ilsėtis).

Tariamąja ar liepiamąja nuosaka:

Jei tu kada nors (svečiuotis) Vilniuje, (nepamiršti) pasigrožėti šv. Onos bažnyčia, kad paskui (netekti) gailėtis negailėtingai nuskriaudus savo dvasią.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai „Kas yra šeima?“

Grupė. Žaidimai „Tradicinių vertybių schema“

Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Mano šeima“

Grupė. Refleksija „Šeima - svarbi lietuviams vertybė“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Суть культуры составляют ценности. Они являются критерием для определения того, что хорошо и что плохо, что правильно и что неправильно, а также определяют поведение отдельного человека или групп людей.

За последние десятилетия в Литве произошли значительные общественные изменения. После краха коммунистического режима и перехода к демократической политической системе изменилась как структура литовского общества, так и культура и ценности. Какие ценности являются важнейшими в Литве?

В июне 1994 г. Балтийская исследовательская компания провела исследование, в ходе которого были рассмотрены ценностные ориентации жителей Литвы. Ценностные ориентации женщин распределились в следующем порядке: Семья, Работа, Религия, Друзья, Досуг, Политика. Семья является наиболее важной для женщин всех возрастных групп, на втором месте – работа. Друзья, знакомые, и досуг важнее работы только для женщин в возрасте 15-19 лет, а религия приобретает большее значение только для женщин самого старшего возраста и женщин старше 60 лет.

Распределение мужских ценностных ориентаций: Семья, Работа, Друзья, Досуг, Религия, Политика. Важность семьи и работы почти одинакова для мужчин всех возрастных групп. Работа наиболее важна для мужчин в возрасте 30-39 лет, а семья наиболее важна для возрастной группы 50-59 лет. Ни одна мужская, а тем более женская возрастная группа не считает политику особенно важной. Политика очень важна только для одной десятой части мужчин самого старшего возраста.

Культурные ценности экономически более развитых стран мира отличаются от таковых ценностей бедных стран с менее развитой промышленностью. Для Литвы, как и для других стран Восточной, Центральной и Западной Европы, характерны сильные рациональные ценности – это уменьшение влияния религии на повседневную жизнь людей, либерализация убеждений, имеющих отношение к браку и семье, признание гендерного равенства, личной независимости, акцент на автономность.

Тем временем традиционные ценности связаны с важностью религии, уважением к авторитету, подчинением родителям, важностью семьи, нетерпимостью в отношении аборт, развода, доминированием мужчин в экономической и политической жизни.

Семья

Для каждого человека, или, по крайней мере, для большей части людей основной ценностью является жизнь. Сохранение жизни – основа существования всех форм жизни. Осознание необходимости защищать не только себя, но и других – это черта, выражающая духовность.

В ранних обществах выживание человека напрямую зависело от его семейных связей. Однако в современном обществе значительная часть функций семьи и сообщества находится в руках государства: социализация, здравоохранение, материальное обеспечение. Средняя продолжительность жизни увеличивается, а рождаемость снижается. Несущественными становятся ценности и нормы, которые когда-то составляли основу традиционной семьи с двумя родителями.

Молодые люди отличаются более либеральными взглядами на вопросы, связанные с семьей и браком, нежели пожилые люди. Молодые люди часто считают, что брак является пережитком прошлого, и что ребенок может расти и развиваться в неполной семье. Молодежь поддерживает женщину, которая хочет воспитывать ребенка одна, а более успешную супружескую жизнь часто связывают с материальными условиями семьи.

Между тем жители Литвы пожилого возраста считают, что для успешной супружеской жизни важнейшее значение имеет верность, взаимное уважение и понимание, терпимость. Еще

Аристотель сказал: «Семья является более ранней и более необходимой, чем государство». Семья – источник всех знаний, мудрости и традиций, рассказы и воспоминания расширяют кругозор ребенка, развивают мышление, воображение и сообразительность. В семье формируется характер и прививаются человеческие ценности. Каждый человек обладает внутренним теплом, любовью, потребностью в пристанище и сострадании. В современном отчужденном материалистичном мире дать все это может семья. Общество функционирует как огромный организм, а семья – его клетка; чем больше в организме здоровых и однородных клеток, тем он крепче и выносливее. Таким образом, семья была, есть и, вероятно, будет наиболее значимой ценностью для литовцев.

Вопросы и рефлексии

Что влияет на различия в системах ценностей разных людей (а также различных групп населения)? Как ценности могут формироваться в семье? Как ценности могут быть привиты в обществе? С какими новыми для вас литовскими семейными традициями вы сталкиваетесь, живя в Литве? Есть ли разница, и в чем она заключается, между литовскими семейными традициями и семейными традициями в вашей стране? Чем они схожи?

Values are the essence of culture. These are the criteria describing good and bad, right and wrong, and determining the behaviour of individuals or groups.

During the past decades Lithuania had undergone major changes in society. After the collapse of the communist regime and the transition to democratic political system the structure of Lithuanian society changed, as well as the culture and values. What are the main values in Lithuania?

In June 1994 Baltic Research Company conducted a study which examines the value orientation of Lithuanians. Value orientations of women were ranked according to the following hierarchy: Family, Work, Religion, Friends, Entertainment, and Politics. Family is the most important value to Lithuanian women of all ages, and work is in the second place. Friends and entertainment is more important than work only to women aged 15-19, and religion becomes more important to older women, older than 60.

Values of men are ranked in the following order: Family, Work, Friends, Entertainment, Religion, and Politics. The importance of family and work is almost the same in all age groups. Work is the most important to men aged 30-39, and family – to men of ages 50-59. Politics is not very important to any age group, especially to women. Politics is very important only to 1/10 of men of the oldest age.

Values of more economically advanced countries are different from the values of poor countries, which are less industrialised. Lithuania, like all other Eastern, Central and Western European countries is characterised by strong rational values – it's the decline of the influence of religion to everyday life, liberalization of attitudes towards family and marriage, acceptance of gender equality, emphasis on personal independence and autonomy.

Traditional values are associated with the importance of religion, respect for authority, obedience to parents, the importance of family, intolerance to abortion, divorce, and male dominance in economic and political life.

Family

Life is the biggest value for everyone, or at least the most. Preservation of life is the basis of existence of all life forms. Awareness of the need to protect others is a quality expressing spirituality.

In earlier societies human survival directly depended on family relations. However in today's society a big part of family and community functions is controlled by State: socialisation, healthcare, material support. Life expectancy is getting longer and birth rates decline. Values and norms once followed by a traditional two-parent family become unimportant.

Younger people have a more liberal attitude towards family and marriage than older inhabitants. An often opinion among youth is that marriage is obsolete, and that a child can grow and develop in a one-parent family. Young people support women raising children alone, and successful marital life is often associated to material family conditions.

Meanwhile, elderly Lithuanians believe that success of marital life depends on loyalty, tolerance, mutual respect and understanding. Aristotle once said: "Family comes first and is more essential than the State".

Family is the source of all knowledge, wisdom, and traditions; stories and memories expand the horizons of children, develops their imagination and cleverness. Family forms personality and introduces human values.

Everyone needs warmth, love, care and compassion. Family can provide that in today's alienated and materialistic world. Society functions as a huge organism and family is its cell; the more it has healthy and united cells the stronger and the more resistant is the organism. That's why family was, is, and probably will be the highest value for Lithuanians.

Questions and reflections

What affects value system differences of different people (also different groups)? How can values be developed in a family? How can values be transferred to society? What Lithuanian family traditions are new to you? Is there a difference between Lithuanian family traditions and family traditions in your country? How? How are they similar?

Laisvė

„Genys margas, o pasaulis dar margesnis“

(Lietuvių liaudies išmintis)

1990 m. kovo 11-oji – Nepriklausomybės atkūrimo diena. Jau dvidešimt metų laimingi lietuviai gali gyventi laisvoje Lietuvoje, kalbėti gražia gimtąja kalba, mokytis, vėl puoselėti tautinę kultūrą, tradicijas, papročius. Atgimimo metais, kuomet Lietuva atkūrė savo nepriklausomybę, lietuvių pilietiškumo ir patriotizmo lygis buvo labai aukštas.

1990 – 1991 m. visa Lietuva, visi jos gyventojai norėjo laisvos, demokratiškos ir nepriklausomos valstybės, kurioje nebūtų suvaržytos nė vieno žmogaus laisvės. Laisvė turi didelę vertę, už kurią reikėjo sumokėti žmonių gyvybėmis, ji leidžia žmogui rinktis, elgtis savanoriškai. Laisvė neįkainojama žmogaus vertybė ir pamatinė žmogaus teisė, kurią lietuviai laisvę pasirinko stodami į Baltijos kelią.

Baltijos kelias – tai 650 km ilgio rankomis susikibusių žmonių grandinė. 1989 m. jį suorganizavo Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, Estijos ir Latvijos liaudies frontai. Tai buvo skirta 50-ųjų Ribentropo – Molotovo pakto, panaikinuso Baltijos šalių nepriklausomybę, paminėjimui. Rugpjūčio 23 d. Baltijos kelias sujungė trijų Baltijos šalių sostines – Vilnių, Rygą ir Taliną. Baltijos kelias yra įtrauktas į Gineso pasaulio rekordų knygą kaip ilgiausia žmonių grandinė.

Lygiai 19 val., pasigirdus radijo signalams, šimtų tūkstančių žmonių grandinė nusidriekė nuo Gedimino bokšto Vilniuje pro laisvės paminklą Rygoje, iki Hermano bokšto Taline. Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai susikibdami rankomis sudarė gyvą grandinę per Baltijos valstybes, taip simboliškai atskirdami Baltijos valstybes nuo Sovietų sąjungos, išreiškdami norą būti laisvais. Iš viso kelyje stovėjo apie 2-2,5 mln. žmonių, iš jų apie 1 mln. – iš Lietuvos. Tragiškus istorijos įvykius atspindėjo vidinis žmonių susitelkimas ir ryžtas, visame kelyje plevėsavo juodi gedulo kaspiniai, degė žvakutės, primindamos apie aukas ir didelių netekčių skausmą.

Laisvė - tai kelias, vedantis į šviesesnę ateitį. Laisvė geba suburti pavienius žmones į būrį, kuris suteikia galimybę žmonėms bendrauti. Todėl kiekvienam žmogui svarbu saugoti ne tik savo asmeninę, bet ir visos savo bendruomenės, t. y. valstybės laisvę.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Lietuvių kalba

Užduotis: Justinas Marcinkevičius nuostabiausiu būdu supoetino slebizavimo mokymosi techniką, suteikė jai labai didelį meninį ir politinį krūvį. Perskaitykite ir įsiklausykite.

Veiksmažodis vyksta Ragainėje, klebonijoje

Mažvydas (iškilmingai):

- Mėginsime sudėti pirmą žodį.

Klausykitės gerai... Širdim klausykit!

Kai tarsit šitą žodį, tai ant lūpų

Pajusite medaus ir kraujo skonį,

Išgirsit šieno ir liepynų kvapą,

Regėsit baugų debesio šešėlį

Per lauką bėgant... taigi pamėginkim.

(Skiemenuoja vienas):

„El-ie“ bus „Lie“, „tė-u“ bus „tu“, „vė-a“

bus „va“.

Visi kartu! Dar sykį!

Choras (darniau).

1982 m. J. Pikčilingis, pacitavęs šią ištrauką iš Just. Marcinkevičiaus dramos „Mažvydas“, rašė: „Jau ir mokame sudėti lietuvišką žodį. Žodį, kuriame tiek prasmės, tiek emocijų: gaudulio, skausmo, vilties, netikrumo, lūkesčių“ (Pikčilingis, 1982). Tai tiesa, nes 1989 ir 1990 metų mitingų tribūnose ir aikštėse (drauge su Laimonu Noreika ir be jo) minios skandavo: Lie-tu-va!

Свобода

«Дятел пестрый, а мир еще пестрее»

(Литовская народная мудрость)

11 марта 1990 г. - День восстановления независимости. Вот уже двадцать лет литовцы могут жить в свободной Литве, говорить на красивом родном языке, учиться, вновь развивать национальную культуру, традиции и обычаи. В год возрождения, когда Литва восстановила свою независимость, уровень гражданской ответственности и патриотизма литовцев был очень высоким.

В 1990-1991 г. вся Литва, все ее жители хотели свободного, демократического и независимого государства, которое не ограничивает свободу ни одного человека. Свобода является большой ценностью, за которую нужно было заплатить человеческими жизнями, она позволяет людям выбирать, действовать на добровольной основе. Свобода является неоценимой человеческой ценностью и основополагающим правом человека, опираясь на которое, литовцы выбрали свободу, выстроившись в Балтийский путь.

Балтийский путь – это цепь держащихся за руки людей протяженностью 650 км. В 1989 г. эту акцию организовало перестроечное движение Литвы, народные фронты Эстонии и Латвии. Акция была приурочена к 50-летию со дня подписания пакта Риббентропа-Молотова, отменившего независимость стран Балтии. 23 августа Балтийский путь соединил столицы трех прибалтийских стран - Вильнюс, Ригу и Таллинн. Балтийский путь внесен в Книгу рекордов Гиннеса как самая длинная человеческая цепочка.

Ровно в 19 часов, когда прозвучали радиосигналы, цепь из сотен тысяч людей протянулась от башни Гедиминаса в Вильнюсе, мимо памятника Свободе в Риге, до башни Германа в Таллинне. Жители Литвы, Латвии и Эстонии, держась за руки, составили живую цепь, протянувшуюся через страны Балтии, таким образом символически отделив их от Советского Союза и выразив желание быть свободными. Всего путь составили от 2 до 2,5 миллионов человек, из них около 1 млн. – из Литвы. Трагические исторические события отразила внутренняя сплоченность и решимость людей, на протяжении всего пути реяли черные траурные ленты, горели свечи, напоминая о жертвах и боли больших потерь.

Свобода – это дорога, ведущая к светлому будущему. Свобода может объединить отдельных людей в сообщество, которое позволяет людям общаться. Поэтому для каждого человека важно не только оберегать свою личную свободу, но и свободу всей своей общины, т.е. государственную свободу.

Freedom

“Woodpecker is variegated and the world is even more variegated”

(Lithuanian folk proverb)

11 March 1990 is the Independence Day. For twenty years Lithuanians are happy to live in a free Lithuania, speak the beautiful native language, learn, and once again foster national culture, traditions, and customs. In the years of revival, when Lithuania regained its independence, the level of Lithuanian patriotism was very high.

In 1990 – 1991 whole Lithuania, all the citizens wanted a free, democratic, and independent state, where nobody's freedoms are restricted. Freedom is a cornerstone of human rights; it is invaluable and people's lives had to be sacrificed for it. Lithuanians chose freedom when they stood in the Baltic Way.

The Baltic Way is a 650 km long human chain. It was organized by Lithuanian Revival Movement, and Estonian and Latvian people's fronts in 1989. It was devoted to the 50th anniversary of Ribbentrop-Molotov pact, which took away the independence of Baltic States. On August 23 the Baltic Way joined the three capitals of Baltic States – Vilnius, Riga, and Tallinn. The Baltic way is listed in the Guinness Book of World Records as the longest human chain.

At exactly 7 pm, when radio signals were given, a human chain made of hundreds of thousands of people extended from the Gediminas Tower in Vilnius, through the Freedom Monument in Riga, to Hermann Tower in Tallinn. Lithuanian, Latvian, and Estonian citizens made a living chain as a symbol of separating Baltic States from the Soviet Union, and expressing their wish to be free. In total there were 2-2,5 million people in the chain, and about a million of them were Lithuanians. Tragic historical events were reflected by the focus and determination of people, black ribbons of mourning, and burning candles, which reminded the sacrifices and pain of grievous losses.

Freedom is a road towards a brighter future. Freedom is capable of gathering people together, providing opportunity to communicate. For these reasons everyone needs to protect not only their personal freedom, but also community freedom, i.e. State freedom.

Lietuvių kalba

„Kalba – tai archyvas. Kalboje it stebuklingajame veidrodyje atšviečia tautų gyvenimas, jų kultūra, jų ramieji ir kruvinieji santykiai su kaimynais“

(Kazimieras Būga – žymiausias lietuvių kalbos tyrinėtojas)

Lietuvių kalbos reikšmė

Lietuvių kalba, nepaisant daugelio istorinių kliūčių, išgyveno iki mūsų laikų. Kaip sakė M. Daukša, „Ne žemės derlingumu, ne drabužių puošnumu, ne miestų ir pilių dėka gyvuoja tautos, o daugiausia - išlaikydamos ir vartodamos savo kalbą“.

1599 m. M. Daukša rašė: „Kurgi, sakau, pasaulyje yra tauta, tokia prasta ir niekinga, kad neturėtų šių trijų savų ir tarsi įgimtų dalykų: tėvų žemės, papročių ir kalbos? Visais amžiais žmonės kalbėjo savo gimtąja kalba ir visados rūpinosi ją išlaikyti, turtinti, tobulinti ir gražinti... Sunaikink ją – sunaikinsi santaiką, vienybę ir gerovę. Sunaikink ją – užtemdysi saulę danguje, sumaišysi pasaulio tvarką, atimsi gyvybę ir garbę“.

Lietuvių kalba - tai turtas, kuriuo gali didžiuoti kiekvienas lietuvis. Ji yra senesnė už graikų, lotynų, keltų ir slavų kalbas. Ji priklauso indoeuropiečių kalbų grupei ir yra artimiausia sanskritui. Panašumas tarp lietuvių ir sanskrito kalbų yra tas, kad lietuviai kaimiečiai gali suprasti sanskrito sakinius, ištariamus mokslininkų. Štai kodėl kalbininkai sutinka, kad lietuvių kalba yra seniausia iš visų gyvųjų kalbų. Be to, ji tiek pat turi panašumo su graikų ir lotynų kalbomis, kiek ir su sanskritu.

Kalba – tai vertybė, kuri atskleidžia tautų savitumą. Kiekviena kalba parodo visai kitokį pasaulio vaizdą, todėl išmokęs kitos tautos kalbą, pradedi pažinti ir tos tautos dvasią. Kalba vienija tautos žmones, kuria bendruomenę. Žmonės lengvai susišneka, todėl tampa artimesni vienas kitam. Pavyzdžiui, nuvykęs į svetimą šalį žmogus jaučiasi vienišas pirmiausia dėl to, kad neturi su kuo bendrauti savo gimtąja kalba. Sutikęs nepažįstamąjį, kalbantį taip pat, iš karto tampa jam artimesnis. Skaitydami spaudą savo gimtąja kalba, žmonės jaučiasi labiau susiję su aprašomais įvykiais ir žmonėmis. Taip gimtoji kalba vienokiais ar kitokiais būdais vienija ja kalbančius žmones.

Lietuvių kalbos kilmė

Pasaulyje yra apie 3000 kalbų. Įvairias kalbas vartoja skirtingas skaičius žmonių. Pavyzdžiui, kinų kalba šneka daugiau kaip 1 mlrd., anglų – 320 mln., ispanų – 280 mln. žmonių. Kai kuriomis kalbomis šneka tik po kelis tūkstančius ar tik šimtus žmonių. Tokios yra viena kita Afrikos genčių, Amerikos indėnų, Kaukazo aūlų kalbos.

Pagal kilmę ir raidą kalbos skirstomos į šeimas. Indoeuropiečių kalbų šeima – pati gausiausia. Šios šeimos kalbomis šneka apie 3 mlrd. žmonių – beveik pusė pasaulio gyventojų. Jai priklauso ir lietuvių kalba. Indoeuropiečių kalbų šeimą sudaro keliolika šakų.

Vieną indoeuropiečių šeimos šaką sudaro baltų kalbos. Seniausiais laikais baltų gyventa dabartinėse Lietuvos, Latvijos, Baltarusijos teritorijose, šiaurės vakarų Ukrainoje, vakariniuose Rusijos pakraščiuose, Karaliaučiaus krašte (Kaliningrado srityje) ir šiaurės rytų Lenkijoje.

Paskutinio tūkstantmečio pr. Kr. viduryje baltai suskilo į vakarų ir rytų baltus. Vakarų baltų kalbomis laikomos dabar jau mirusios prūsų ir jotvingių, o rytų baltų – lietuvių, latvių ir mirusios kuršių, žiemgalių, sėlių kalbos. Iš baltų kalbų gyvos yra latvių ir lietuvių kalbos, rašytinių paminklų paliko prūsų kalba. Lietuviai vieninteliai iš baltų senovėje buvo sukūrę savo valstybę, kurios teritorija XIII-XV a. siekė net Juodąją jūrą. Lietuvių kalba tada tik šnekėta. Su Vakarų Europa susirašinėta lotynų kalba, o su Rytų - senąja kanceliarine slavų kalba. Lietuvių rašomoji kalba atsirado tik XVI a. Bendrinė lietuvių kalba susiformavo XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje vakarų aukštaičių kauniškių tarmės pagrindu.

Dabar, be Lietuvos, lietuviškai kalba Baltarusijos vakaruose ir šiaurės rytų Lenkijoje gyvenantys lietuviai, išieiviai iš Lietuvos JAV, Kanadoje, Australijoje, Brazilijoje, Argentinoje, Vokietijoje ir kt.

Klausimai ir refleksijos

Pasikalbėkite apie savo gimtosios kalbos ištakas. Ar daug žmonių ja kalba? Ar jūsų šalies žmonės myli savo gimtąją kalbą? Ką jums reiškia mokytis lietuvių kalbos? Ar skaitote lietuviškai? Kokia šiais metais skaityta knyga jums labiausiai patiko? Kokie jūsų skaitymo įpročiai?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Knyga – tai vertybė

Užduotis: Skaitydami tekstą iš siūlomų žodžių pasirinkite vieną tinkamą ir jį pabraukite.

Knyga – interjero detalė? (Iš spaudos)

Pažiūrėjus į spausdinamų knygų *visumą* / pilnumą / išvaizdą, galima daryti išvadą, kad Lietuvoje knygų išleidžiama labai daug. Aišku, gaila, jog gerų knygų tiražas labai menkas, o pusėtinų ir visai prastų kartais kone rekordinis. Galima numanyti, jog panaši tendencija viršys / vyraus / veršis ir ateityje.

Vienas iš aktualiausių dalykų – knygos kaina. Supranta, kaina priklauso nuo autoriaus sumanymo / supažindinimo / pripažinimo literatūros pasaulyje – pradedančio rašytojo knyga bus pigesnė nei korifėjaus. Meno albumų kaina – gąsdinanti / išsigandusi / prigąsdinta: nuo 50 iki 250 litų. Knygos branginimo ir brangumo problemą galima būtų išspręsti, pavyzdžiui, leidžiant mažo formato knygas plonais viršeliais. Na, veikiausiai šis principas netinka meno albumams, nes spaudžia / veržia / varžo knygos formatus ir pobūdis. Vis dėlto tai problema, kurios nuosprendis / sprendimas / nutarimas priklauso ne nuo leidėjų, o nuo skaitytojų. Knyga dažnam lietuviui tampa tik puošnia interjero detale. Kad ir kaip įnirtingai literatūros mėgėjai dėl to rékautų, svaidytųsi / svaidytų / sviestų žaibais, tačiau realybė tokia. Vartotojiškos visuomenės vartotojiškas pomėgis / mąstymas / požiūris į meną – turinys tampa antraplanis, o į pirmą vietą iškelia / iškyla / nukelia viršelis.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Lietuvių kalbos branginimas

Užduotis: Skaitydami tekstą iš siūlomų žodžių parinkite vieną tinkamą ir jį pabraukite.

Kaip vaikai ir paaugliai skaitė spaudos draudimo metais (pagal G. Raguotienę)

Lietuviškos spaudos ir mokyklų draudimo laikais skaityti, ypač lietuviškus raštus, reikė priešinimąsi / prisitaikymą / susipriešinimą caro valdžios vykdomai politikai.

Skaitydami Lietuvos vaikai ir jaunimas švietėsi, ugdėsi tautinę savitvardą / savivaldą / savimonę. Knygos ir skaitymas sudarė sąlygas atsirasti ir nokti / bręsti / stiprėti lietuvių inteligencijai.

Kur ir kaip mokyti ir pratinti skaityti? Šios problemos labai rūpėjo lietuvių autoriams ir tų laikų periodikos antspaudams / įspūdžiams / leidiniams. Visuomenėje keliama ir pabrėžiama tėvų bei apskritai / apvaliai / aptakiai šeimos reikšmė mokant ir pratinant vaikus skaityti.

Vaikų sąlytis / sąmojis / sąmyšis su literatūra paprastai prasidėdavo nuo pasakų klausymo, nuo namie esančių knygelių skaitymo. Pamokę skaityti namie, tėvai leisdavo į slaptą / seklią / imlią daraktoriaus arba valdišką rusišką mokyklą.

Kiek vaikai skaitė, koks buvo to skaitymo pobūdis, daug priklausė ir nuo to, ar šeimoje buvo knygoms palanki aplinkė / apylanka / aplinka, ar turėta namų bibliotekėlė, pagaliau ir nuo to, koks vaizdas / vaidmuo / įvaizdis šeimoje skaitant knygas skirtas pačiam vaikui.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai „Kiek kalbų aš žinau?“

Grupė. Refleksija „Knyga – tai vertybė“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

ЛИТОВСКИЙ ЯЗЫК

„Язык – это архив. В языке, как в волшебном зеркале, отражается жизнь народов, их культура, их спокойные и кровавые отношения с соседями“

(Казимерас Буга – известнейший исследователь литовского языка)

Значение литовского языка

Несмотря на многочисленные исторические преграды, литовский язык дожил до наших дней. По словам М. Даукши, «Народы существуют не благодаря плодородности земли или роскошности одежды и не благодаря городам и замкам, а по большей части – сохраняя и используя свой язык».

В 1599 г. М. Даукша пишет: «Где же, говорю, в мире есть народ, столь худой и презренный, у которого не было бы этих трех своих и словно врожденных вещей: родительской земли, обычаев и языка? Во все времена люди говорили на своем родном языке и всегда заботились о его сохранении, обогащении, улучшении и красоте ... Уничтожь его – разрушишь гармонию, единство и процветание. Уничтожь его – затмишь солнце в небе, разрушишь мировой порядок, лишишь жизни и чести».

Литовский язык – это сокровище, которым может гордиться каждый литовец. Он старше греческого, латинского, кельтских и славянских языков. Он принадлежит к индо-европейской языковой группе и наиболее близок к санскриту. Сходство между литовским языком и санскритом таково, что литовские крестьяне могут понять произнесенные учеными предложения на санскрите. Вот почему лингвисты единодушны во мнении, что литовский язык является старейшим из всех живых языков. Кроме того, в нем столько же сходства с греческим и латинским языками, как и с санскритом.

Язык – это ценность, которая раскрывает самобытность народов. Каждый язык отражает совершенно разные мировоззрения, поэтому, научившись языку другого народа, начинаешь познавать и дух этого народа. Язык объединяет представителей нации, создает сообщество. Люди могут легко понять друг друга, что делает их ближе друг к другу. Например, прибыв в чужую страну, человек чувствует себя одиноким прежде всего потому, что ему не с кем общаться на своем родном языке. Встретив незнакомца, говорящего на том же языке, человек сразу сближается с ним. Читая прессу на родном языке, люди чувствуют себя более связанными с описываемыми событиями и людьми. Таким образом, родной язык так или иначе объединяет говорящих на нем людей.

Происхождение литовского языка

В мире насчитывается около 3000 языков. Разными языками пользуется различное количество людей. Например, на китайском языке говорят более 1 млрд. человек, на английском – 320 млн., на испанском – 280 миллионов. На некоторых языках говорят лишь несколько тысяч или сотен человек. Таковыми являются языки некоторых африканских племен, американских индейцев, кавказских аулов.

В зависимости от происхождения и эволюции языки делятся на семьи. Индоевропейская языковая семья – самая многочисленная. На языках, принадлежащих к этой семье, говорят около 3 млрд. человек – почти половина населения мира. К ней принадлежит и литовский язык. Индоевропейская языковая семья состоит из нескольких ветвей.

Одна из ветвей индоевропейской языковой группы – балтийские языки. В древнейшие времена балты жили на территории современной Литвы, Латвии, Белоруссии, в северо-западной Украине, на западных окраинах России, в Калининградской области и на северо-востоке Польши.

В середине последнего тысячелетия до Рождества Христова балты разделились на западных и восточных балтов. К западным балтийским языкам принадлежат в настоящее время уже мертвые языки пруссов и ятвингов, а к восточным балтийским языкам – литовский и латышский языки, а также мертвые куршский, земгальский и селонский языки. На сегодняшний день из балтийских языков живы латышский и литовский языки, существуют также письменные памятники прусского языка.

Литовцы являются единственными из балтов, в древности создавшими свое государство, территория которого в XIII-XV веках простиралась до Черного моря. Литовский язык тогда использовался только в разговорной речи. Переписка с Западной Европой велась на латыни, а с Восточной – на канцелярском старославянском языке. Письменный литовский язык появился только в XVI веке. В качестве языка для общего употребления литовский язык сформировался в конце XIX в. – начале XX века на основе диалекта западных аукштайтов (сувалкийцев).

Сейчас, за исключением Литвы, по-литовски говорят литовцы, живущие на западе Белоруссии и в северо-восточной Польше, выходцы из Литвы, проживающие в США, Канаде, Австралии, Бразилии, Аргентине, Германии и т.д.

Вопросы и рефлексии

Обсудите происхождение своего родного языка. Много ли людей на нем говорят? Любят ли люди вашей страны свой родной язык? Что для вас значит учиться литовскому языку? Читаете ли Вы по-литовски? Какая из прочитанных в этом году книг вам больше всего понравилась? Каковы ваши привычки в чтении?

Lithuanian language

“Language is an archive. Language as a magical mirror reflects the lives of nations, their culture, and their peaceful or bloody relations with their neighbours”
(Kazimieras Būga – the most prominent scholar of the Lithuanian language)

Meaning of Lithuanian language

Despite many historical obstacles Lithuanian language survived to this day. As M. Daukša once said, “Nations survive not due to fertility of the soil, splendour of clothes, cities and castles, but preserving and using their language”.

M. Daukša wrote: “Is there such a pathetic nation in the world that does not have these three things: fatherland, customs, and language? At all ages people spoke their native language and always maintained, enhanced, improved, and beautified it... Destroy it and you will destroy peace, unity, and wellbeing. Destroy it and you will darken the sun in the sky, mix the order of the world, deprive life and honour”.

Lithuanian language is a treasure that makes every Lithuanian proud. It is older than Greek, Latin, Celtic, and Slavic languages. It belongs to the Indo-European language group and is closest to Sanskrit. The similarity between Lithuanian language and Sanskrit is the fact that Lithuanian peasants can understand Sanskrit sentences pronounced by scientists. This is why linguists agree that the Lithuanian language is the oldest of all living languages. Moreover it has as much similarities with Greek and Latin languages as with Sanskrit.

Language is a value that reveals the individuality of nations. Every language reflects a completely different view to the world, so when you learn the language of the other nation, you get to know the spirit of that nation. Language unites people and creates community. People can easily communicate and they become closer to each other. For example, a person feels lonely in a foreign country because he cannot communicate in his mother tongue. A stranger talking the same mother tongue instantly becomes closer. While reading the press in their native language, people feel more associated with descriptions of events and people. One way or another native language brings people together.

Origins of Lithuanian language

There are about 3000 languages in the world. Different languages are spoken by different numbers of people. For example Chinese is spoken by more than 1 billion people, English – by 320 million, Spanish – 280 million. Some languages are spoken only by few thousand people, or even few hundred. These are languages of some African tribes, American Indian tribes, and Caucasian Auls.

Languages are divided into families by their origin and evolution. Family of Indo-European languages is the biggest. Languages of this family are spoken by 3 billion people – almost half the world’s population. Lithuanian language also belongs to it. Indo-European language family consists of several branches.

One branch is Baltic languages. In the old days Balts lived in the territories of Lithuania, Latvia, Belarus, north-eastern Ukraine, western borders of Russia, Kaliningrad region, and north-eastern Poland.

About 500 B.C. Balts divided into western and eastern Balts. Languages of western Balts are now considered dead, and these are Prussian and Jotvingian languages. Eastern Baltic languages are Lithuanian, Latvian and dead Curonian, Semigallian, and Selonian. From all the Baltic languages only Lithuanian and Latvian are still alive, and there are written material in Prussian.

In the ancient times Lithuanians were the only Balts that had a state, whose territory in the XII-

XV centuries even reached the Black Sea. Lithuanian language was then only spoken. For written communication with western Europe Latin was used, and for eastern Europe – the old clerical Slavic language. Lithuanian written language appeared only in the XVI century. The Standard Lithuanian language was formed at the end of the XIX century – the beginning of the XX century on the basis of Kaunas's dialect.

Nowadays Lithuanian language is used by Lithuanian emigrants in western Belarus, north-eastern Poland, USA, Canada, Australia, Brazil, Argentina, Germany, and so on.

Questions and reflections

Talk about the origins of your native language. Do many people use it? Do people of your country love their native language? What does it mean for you to learn Lithuanian? Can you read Lithuanian? What book that you have read this year did you like best? What are your reading habits?

Religija

Norėdamas apsaugoti Lietuvos valstybę nuo priešo - Livonijos ordino - pirmasis ir vienintelis Lietuvos karalius Mindaugas 1251 m. sutiko apsikrikštyti. Šie metai laikomi oficialiu krikščionybės įvedimu Lietuvoje. Buvo sugriauta pagonių šventykla, užgesinta amžinoji ugnis, iškirsti šventais laikomi medžiai ir išmušti namie gerbiami žalčiai. Sunaikinus buvusias pagonybės šventoves, pradėtos steigti katalikiškos parapijos, vyskupijos. Tik praėjus apie 200 m. žmonės pamiršo senąjį tikėjimą ir pamažu priėmė naująjį.

1926 m. popiežius Pijus XI savo raštu „Lithuanorum gente“ įsteigė pirmąją Lietuvos bažnytinę provinciją. Nepriklausomos Lietuvos religinį ir kultūrinį gyvenimą sugriovė bolševikų okupacija. Sovietų valdžia atskyrė Bažnyčią nuo valstybės, panaikino laisvą spaudą. 1988 - 1990 m. atkurta nepriklausomybė ir visuotinis sąjūdis paskatino tiek tautos, tiek bažnyčios atgimimą. Apie 80 % Lietuvos gyventojai yra Romos katalikai.

Vyresni Lietuvos žmonės, pilnametystės sulaukę dar iki sovietmečio, išsiskiria stipriomis religinėmis nuostatomis ir aktyvumu. Jaunesni gyventojai yra žymiai labiau pasaulietiški. Gerokai daugiau jaunų, nei vyresnių žmonių nepriklauso jokiai religinei bendruomenei, rečiau lanko bažnyčią. Jaunimas rečiau pritaria bažnyčios dalyvavimui visuomenės politiniame gyvenime, atlaidžiau vertina tradicinių krikščioniškų moralės normų pažeidimus.

Tolerancija

Žmogaus elgesio kultūra dažniausiai nusakoma šiais požymiais: mandagumu, taktiškumu, tolerancija, sugebėjimu bendrauti, kalbos kultūra, santūrumu, savitvarda, tvarkingumu.

Gyvenimo meno žmonės mokosi gyvendami, dirbdami, mąstydami. Kiekvienas žmogus savaip sprendžia problemas, savaip siekia tikslų, gina savo vertybes. Todėl jie yra skirtingi, unikalūs, nepakartojami, turintys galią tobulėti. Tik ar visi ta galia naudojasi? Jeigu būtų taip paprasta išmokyti ar išmokyti kultūros, visi būtų dori, elegantiški, pavyzdiniai, tolerantiški...

Tolerancija (lot. tolerantia – kantrybė, pakantumas, priešingų nuomonių ir įsitikinimų gerbimas) - vienas iš didžiausių žmonijos turty, dorovinės kultūros gilumo ir humaniškumo išraiška. Tik tolerantiški ir pakantūs kitų žmonių elgesiui, gali išvengti daugelio pykčių, nesutarimų, smurto, net avarių keliuose.

Lietuvių kalboje tolerancijos antonimas galėtų būti diskriminacija, nepakantumas. Lietuvoje susiduriama su labai daug įvairių nepakantumo formų ir apraiškų. Pasak B.O. Dittricho (2007 m.), Lietuva yra homofobiškiausia Europos Sąjungos šalis. Europos vertybių tyrimų grupės 2000 m. atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvos gyventojai Europoje užima vieną iš pirmaujančių pozicijų pagal ksenofobijos lygį. Pavyzdžiui, kaimynystėje su žydais nenorėtų gyventi net 23 % Lietuvos gyventojų (su kaimynais iš Rusijos – 11,4 %, Estijos – 11,2 %, Latvijos – 5,2 %, Vokietijos – 5,2 %, Švedijos – 2,1 %). Ne ką geresnis požiūris ir į imigrantus – 22,7 % lietuvių nenorėtų, kad atvykėliai gyventų kaimynystėje, 94,2 % įsitikinę, kad jie privalo gauti darbą pirmiau nei imigrantai, 52,2 % nemano, kad šalyje reikia priimti pabėgėlius, ir net 58 % Lietuvos gyventojų nepasitiki užsienio bendrovėmis. Tolerancija – tai nuostata, pagal kurią negalima grubiai kištis, smerkti kokią nors žmonių veiklos sritį, jų elgesį, papročius, tradicijas, nuomones, jei tam nėra pagrįstų argumentų. Pakantus žmogus pasirengęs pripažinti ir gerbti tam tikrus papročius, išorinio elgesio formas. Tai yra labai svarbu gyvenant multinacionalinėje ir multikultūrinėje erdvėje, kokia yra Europos Sąjunga.

Klausimai ir refleksijos

Ko reikia, kad skirtingi žmonės galėtų gyventi kartu? Sukurkite tolerancijos „receptą“. Ar dažnai aš susiduriu su netolerancija, atvykęs į Lietuvą? Kaip tuomet elgiuosi? Kaip norėčiau / galėčiau elgtis? Kaip norėčiau, kad su manimi elgtųsi vietiniai gyventojai?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai, „Būti skirtingais ir gyventi kartu“

Grupė. Dramos pratimai, Patirtis, „Mano santykis su tolerancijos problema“

Grupė. Laisvas kalbėjimas, „Mano asmeninė patirtis“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Религия

Чтобы защитить Литовское государство от врага – Ливонского ордена – первый и единственный король Литвы Миндаугас в 1251 г. согласился принять крещение. Этот год считается годом официального введения христианства в Литве. Разрушались языческие святыни, были потушены вечные огни, вырублены считавшиеся святыми деревья и перебиты ужи, которых почитали в домах. После того, как были разрушены бывшие языческие святыни, началось основание католических приходов и епархий. Только спустя 200 лет люди забыли старую веру и постепенно переняли новую.

В 1926 г. папа Пий XI своей буллой «Lithuanorum Gente» основал первую Литовскую церковную провинцию. Религиозную и культурную жизнь Независимой Литвы разрушила большевистская оккупация. Советское правительство отделило церковь от государства, отменило свободу печати. В 1988-1990 г. восстановление независимости и народное литовское движение способствовали возрождению как нации, так и церкви. Около 80% населения Литвы являются римскими католиками.

Пожилые жители Литвы, достигшие совершеннолетия еще до советского периода, отличаются сильными религиозными убеждениями и активностью. Молодые люди отличаются более светскими взглядами. Намного больше молодых людей, нежели пожилых, не принадлежат ни к какому религиозному сообществу, реже посещают церковь. Молодые люди реже одобряют участие церкви в политической жизни общества, более снисходительно относятся к нарушениям традиционных моральных христианских норм.

Толерантность

Культура поведения человека чаще всего определяется с использованием следующих характеристик: вежливость, тактичность, терпимость, умение общаться, культура речи, умеренность, сдержанность, аккуратность.

Искусству жить люди учатся в ежедневной жизни, работая, размышляя. Каждый человек по-своему решает проблемы, по-своему достигает целей, защищает свои ценности. Поэтому все люди разные, уникальные, неповторимые, все они обладают возможностью совершенствоваться. Только все ли пользуются этой возможностью? Если было бы так просто научиться и обучить культуре, все были бы честными, элегантными, образцовыми, терпимыми ...

Толерантность (лат. *tolerantia* – терпение, терпимость, уважительное отношение к противоположным мнениям и убеждениям) – одно из величайших сокровищ человечества, выражение глубины нравственной культуры и гуманизма. Только люди, толерантные и терпимые по отношению к поведению других людей, могут избежать многих конфликтов, раздоров, насилия и даже дорожно-транспортных происшествий.

Антонимом толерантности может быть дискриминация, нетерпимость. Литва сталкивается с различными формами и проявлениями нетерпимости. По словам Б. О. Дитриха (2007 г.), из всех стран Европейского союза именно в Литве наблюдаются наиболее яркие проявления гомофобии. По данным исследования, которое в 2000 г. провела Европейская группа по исследованию ценностей, жители Литвы занимают лидирующие позиции в Европе по уровню ксенофобии. Например, проживать по соседству с евреями не хотели бы 23% населения Литвы (с соседями из России – 11,4%, Эстонии – 11,2%, Латвии – 5,2%, Германии – 5,2% Швеции – 2,1%). Не намного лучше и отношение к иммигрантам – 22,7% литовцев не хотели бы жить по соседству с приезжими, 94,2% уверены, что им должно быть предоставлено первенство при поступлении на работу при конкуренции с иммигрантами, 52,2% считают, что страна не должна принимать беженцев, и 58% населения Литвы не доверяют иностранным предприятиям.

Толерантность – это установка, согласно которой нельзя грубо вмешиваться, осуждать какую-

либо область человеческой деятельности, поведение людей, их обычаи, традиции и мнения, если для того нет разумных аргументов. Терпимый человек готов признавать и уважать определенные обычаи, формы внешнего поведения. Это очень важно для жизни в таком многонациональном и многокультурном пространстве, каким является Европейский союз.

Вопросы и рефлексии

Что необходимо для того, чтобы разные люди могли жить вместе? Создайте «рецепт» толерантности. Часто ли я сталкиваюсь с нетерпимостью, прибывая в Литву? Как в таком случае я себя веду? Как я хотел бы / мог бы себя вести? Как я хотел бы, чтобы со мной обращались местные жители?

Religion

Trying to protect the State of Lithuania from the enemy – the Livonian Order – the first and the only Lithuanian king Mindaugas agreed to be christened in 1251. This date is considered the official introduction of Christianity in Lithuania. Pagan temples were destroyed, the eternal flame was extinguished, sacred trees were cut down, and the honoured grass-snakes were killed. After pagan shrines were destroyed, catholic parishes and dioceses were established. Only after 200 years people forgot the old religion and adopted the new one.

In 1926 Pope Pius the XI founded the first Lithuanian ecclesiastical province by his writing “Lithuanorum gente”. Religious and cultural life of independent Lithuania was destroyed by the occupation of Bolsheviks. The Soviet government separated church from the state and abolished the free press. Independence, regained during 1988-1990, and the independence movement in general led to both the national and the church revival. About 80% of Lithuanian inhabitants are Roman Catholics.

The older Lithuanians that matured before the Soviet period are characterised by strong religious attitudes and activity. The younger people are much more secular. Significantly more young people are not a part of any religious community and rarely go to church, unlike the older people. Youth rarely agrees with the participation of church in the political life of the society, and are more lenient to violations of traditional Christian ethics.

Tolerance

The culture of human behaviour is usually described by these characteristics: politeness, tact, tolerance, ability to communicate, language culture, moderation, restraint, tidiness.

People learn the art of life by living, working, and thinking. Every person has his own way of solving problems, seeking his goals, protecting his values. That’s why they are different, unique, amazing, and able to improve. But is this ability being used? If it were so easy to learn or to teach culture, everyone would be honest, elegant, exemplary, and tolerant...

Tolerance (Latin *tolerantia* – patience, respect for different opinions and attitudes) – is one of the greatest treasures of mankind, expression of moral and cultural depth, and humanity. Only the tolerant towards the behaviour of others can avoid most arguments, violence, and even road accidents.

In Lithuanian an antonym of tolerance could be discrimination, intolerance. In Lithuania we face lots of forms and manifestations of intolerance. According to B.O. Dittrich (2007), Lithuania is the most homophobic of all the EU countries. In 2000 a survey conducted by European Value Study Group

showed that the level of xenophobia in Lithuania is one of the highest in Europe. For example, as much as 23% of Lithuanians would not like to be neighbours with Jews (with Russians – 14%, Estonians – 11.2%, Latvians – 5.2%, Germans – 5.2%, Swedes – 2.1%). Attitude towards immigrants is as bad – 22.7% of Lithuanians would not like to be neighbours with immigrants, 94.2% believe that they should get a job before the immigrants, 55.2% do not think that our country should accept refugees, and as much as 58% of Lithuanians do not trust foreign companies.

Tolerance is an attitude that rules out rude intruding, condemnation of any human activity, behaviour, customs, traditions, and opinions without reasonable arguments. Tolerant person is ready to accept and respect certain customs, forms of external behaviour. It is very important in our multinational and multicultural region, as is the European Union.

Questions and reflections

What is needed for different people to be able to live together? Create a “recipe” of tolerance. Do I often face intolerance in Lithuania? How do I behave in these situations? How would I like to / could behave? How would I like locals to treat me?

IV. NUOSTATOS

IV. УСТАНОВКИ

IV. ATTITUDES



Nuostatos ir jų įtaka socialiniam suvokimui

Bendravimas – tai žmonių tarpusavio suvokimas. Kai bendraudamos susitinka du žmonės, jie stengiasi „perskaityti“ viena kitą, iššifruoti tai, ką pastebi ar pajaučia. Pirmieji bendravimo įspūdžiai yra labai svarbūs: pažindami kitą žmogų, formuojasi žmogus ir pats. Be to, gebant tiksliai „skaityti“ vieniems kitus, galima tikėtis bendravimo sėkmės.

Pastebėta, jog tarpusavio suvokimo procese pasireiškia įvairūs efektai, kurių patys bendraujantieji sąmoningai nesuvokia. Dažniausi yra šie:

Aureolės efektas - tai bendras palankumas ar nepalankumas kitam asmeniui bendravimo procese. Dažnai ši nuostata yra nediferencijuota: nepageidaujamos žmogaus savybės, poelgiai tarytum „nepastebimi“, o pageidaujami - sustiprinami.

Naujumo ir pirmumo efektas. Jei sutiktas žmogus yra nepažįstamas, reiškiasi pirmumo efektas, t. y. nuostatą į šį žmogų formuoja anksčiau apie jį gauta informacija. Jeigu sutiktas žmogus yra pažįstamas, reiškiasi naujumo efektas, t. y. naujausia informacija apie šį žmogų „nugali“ ankstesnę informaciją.

Stereotipijos efektas. Iš graikų kalbos kilęs žodis „stereotipas“ reiškia „tvirtą atspaudą“. Kitais žodžiais sakant, tai yra supaprastinta, schematizuota, kartais net iškreipta samprata apie kokį nors objektą. Socialinis stereotipas apima pastovius, bet nebūtinai esminius objekto bruožus. Taigi „ieškoma prasmės“ ankstesnėje patirtyje, kai pritariama abejotinoms „tiesoms“, pavyzdžiui, „visi pietiečiai yra karšto būdo“, „vienturtis vaikas šeimoje – egoistas“, „visi buhalteriai – pedantai“ ir pan.

Stereotipai yra būdas lengviau suvokti supančią aplinką ją supaprastinant. Kartu tai ir žmogaus vertybių bei įsitikinimų išraiška. Net ir mažos tautos charakteris yra labai platus dalykas. Neįmanoma nusakyti tautos charakterio remiantis stereotipais, nes jis apima išliekamąsias vertybes, įvairių asmenybių tipus ir kultūrą.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Žaidimai „Kuris aš - tikrasis?“

Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Ar lengva mane paveikti?“

Grupė. Refleksija „Stereotipų įtaka žmogaus gyvenimui“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Установки и их влияние на социальное сознание

Общение – это восприятие людьми друг друга. Когда в процессе общения встречаются два человека, они пытаются «прочитать» друг друга, расшифровать то, что замечают или чувствуют. Первые впечатления от общения очень важны: познавая другого человека, формируется и сам познавающий. Кроме того, умея правильно «читать» друг друга, можно добиться успеха при общении.

Подмечено, что в процессе взаимовосприятия проявляются различные эффекты, которые сами участники общения сознательно не воспринимают. Наиболее распространенными являются:

Эффект ореола – это общая приязнь или неприязнь в отношении другого человека в процессе общения. Часто при этой установке не различаются частности: нежелательные черты и поступки

человека словно «не замечаются», а желательные – усиливаются.

Эффект новизны и первенства. Если вы встречаете незнакомого человека, проявляется эффект первенства, т.е. установка в отношении этого человека формируется на основе ранее полученной о нем информации. Если встреченный человек вам знаком, проявляется эффект новизны, т. е. новая информация об этом человеке «побеждает» ранее полученную информацию.

Эффект стереотипности. Слово «стереотип» пришло из греческого языка и означает «твердый отпечаток». Иными словами, это упрощенное, схематическое, иногда даже искаженное представление о каком-либо объекте. Социальный стереотип охватывает постоянные, но не обязательно существенные признаки объекта. Таким образом происходит «поиск смысла» в предыдущем опыте, когда выражается согласие с сомнительными «истинами», как например «все южане отличаются горячим темпераментом», «единственный ребенок в семье – эгоист», «все бухгалтеры – педанты», и так далее.

Стереотипы – это способ упрощенного понимания окружающей среды за счет ее упрощения. Одновременно это и способ выражения человеческих ценностей и убеждений. Даже характер маленького народа представляет собой очень обширный предмет. Невозможно определить характер народа на основании стереотипов, поскольку он включает в себя непреходящие ценности, различные типы личности и культуру.

Attitudes and their impact on social perception

Communication is perception of fellow humans. When two individuals communicate they try to “read” each other, decipher what they observe or feel. The first impression is very important in communication: getting to know the other person helps in developing ourselves. Furthermore, ability to “read” each other accurately can bring success to communication.

It is noted that the process of mutual understanding has a variety of effects, which are not consciously recognized by the individuals communicating. The most common are these:

Halo effect is an acceptance or ill-disposition towards the other person. Frequently this attitude is not differentiated: unwanted characteristics become “invisible” and the desirable characteristics are amplified.

Effect of novelty and priority. If the person is a stranger the effect of priority becomes evident, i.e. attitude towards the person is formed by the formerly acquired information. If the person is an acquaintance the effect of novelty is evident, i.e. the newest information about the person “beats” the previous information.

Effect of stereotype. “Stereotype” originating from Greek means “strong impression”. In other words it is simplified, schematized, sometimes even distorted opinion of something. Social stereotype covers permanent, but not always essential features. When accepting doubtful “truths” the “meaning” comes from previous experiences, for example “all southerners have a hot temper”, “the only child in a family is egoist”, “all accountants are pedantic”, and so on.

Stereotypes help to perceive environment more easily by simplifying it. It is also an expression of personal values and attitudes. Character of even a small nation is a very broad subject. It is impossible to define the character of the nation on the basis of stereotypes, because it includes long-term values, different personality types, and culture.

Socialinės nuostatos

Socialinės nuostatos yra išmoktos, o ne įgimtos savybės, jos yra pastovios ir visuomet susijusios su poreikiais. Nuostatos siejasi su įsitikinimais, kurie yra tam tikrų teiginių pripažinimas teisingais. Jei žmogus yra giliai viduje įsitikinęs, kad darbas jam reikalingas ir turi teigiamą nuostatą darbo paieškos atžvilgiu, šio žmogaus tikimybė rasti darbą padidėja daug kartų.

Nuostatos ir įsitikinimai formuojasi žmogui pažįstant ir įvertinant daiktus, reiškinius, žmones ar jų grupes. Ne tik vaikai, bet ir suaugusieji asmeninės patirties būdu lygindami pažįstamus reiškinius, susidaro įvairiausių naujų nuostatų apie tikrovės reiškinių vertingumą ar žalingumą, gėrį, grožį ir panašiai. Daug įvairiausių nuostatų perimama iš kitų žmonių, pamėgdžijant, t.y. kopijuojant jų elgseną. Noras kopijuoti atsiranda tuomet, kai kiti žmonės ir jų elgsena yra patraukli, kelia susižavėjimą. Siekiama mėgdžioti ne tik pagrindines žmogaus savybes, kurios sukėlė susižavėjimą (profesijos žinios, fizinė jėga, organizaciniai sugebėjimai), o ir kitas gerbiamos asmenybės savybes (politines pažiūras, aprangą, bendravimo manieras). Dėl to mėgdžijant gali būti perimamos ne tik teigiamos nuostatos. Tai spontaniškas nuostatų formavimasis, kuris skiriasi nuo pagrindinio nuostatų formavimo būdo - mokymo ir auklėjimo.

Nuostatų keitimas

Nuostatos ne tik susiformuoja, bet gali pasikeisti - vienos išnykti, kitos atsirasti. Nuostatų keitimas - tai sudėtinga užduotis, kuri apima naujos nuostatos formavimą ir senų įsitikinimų ardymą ir yra susijęs su įvairiomis psichologinėmis gynybomis bei jų laužymu.

Nuostatas galima keisti pakeičiant aplinkybes, kur jos pasireiškia, siekiant patenkinti žmogaus poreikius, žmones veikiant per žiniasklaidą. Nuostatų pakeitimas gali pakeisti visą žmogaus gyvenimą.

Netinkamai keičiant nuostatą, galimas „Bumerango efektas“, kai, atskirais atvejais, nuostata ne tik nepakinta norima linkme, bet, priešingai, sustiprėja nepageidaujama kryptimi. Šis efektas suveikia, kai žmogaus nuostatas stengiamasi keisti jam nepriimtinais būdais, kai tai daroma ilgai ir nuobodžiai. Sėkmingiausiai nuostatos gali keistis, kai žmogus seka aukštą prestižą jo akyse turinčios asmenybės pavyzdžiu.

Nuostatų kitimui didelę įtaką turi priklausymas tam tikrai žmonių grupei. Ji gali nuostatas sustiprinti ar susilpninti. Grupėje nuostatos kinta greičiau ir lengviau, negu atskirai veikiant pavienį asmenį. Taip yra todėl, kad grupėje žmogus jaučiasi saugiau. Vienam žmogui keisti nuostatą gali būti nesaugu ir pavojinga, nes jis gali bijoti būti nesuprastas kitų, ir kuo grupė yra patrauklesnė, tuo labiau žmogus nori, kad jo ir grupės nuostatos sutaptų.

Klausimai ir refleksijos

Padiskutuokite, su kokiais stereotipais dažniausiai susiduriate gyvendami Lietuvoje. Ar trukdo stereotipai bendrauti? Ar įmanoma laužyti stereotipus? Kaip? Kokią įtaką nuostatų formavimui ir keitimui daro žiniasklaida? Pamaštykite, kokiomis priemonėmis galima pasiekti teigiamų nuostatų pokyčių? Kurie įsitikinimai ir nuostatos yra sutinkami dažniausiai?

Rekomenduojami pratimai*

[Grupė. Apšilimo pratimai](#) „Papasakok man apie save“
[Grupė. Laisvas kalbėjimas](#) „Mano socialiniai vaidmenys“
[Grupė. Refleksija](#) „Kaip pakeisti požiūrį?“
[Grupė. Refleksija](#) „Lankstūs įsitikinimai – privalumas ar trukdis?“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: vertybės ir nuostatos. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Социальные установки

Социальные установки являются приобретенными, а не врожденными свойствами, они постоянны и всегда связаны с потребностями. Установки связаны с убеждениями, которые представляют собой признание определенных утверждений правильными. Если человек глубоко внутри убежден в том, что ему необходима работа, и сохраняет позитивную установку в отношении поиска работы, вероятность найти работу для этого человека увеличивается в несколько раз.

Установки и убеждения формируются у человека в процессе познания и оценки вещей, событий, людей или их групп. Не только дети, но и взрослые, сравнивая знакомые явления на основе личного опыта, создают различные новые установки о ценности или вредности проявлений действительности, доброте, красоте и т.п. Многие установки перенимаются у других людей путем подражания, т. е. копирования их поведения. Желание копировать возникает в том случае, если другие люди и их поведение являются привлекательными, вызывают восхищение. Стремление подражать охватывает не только основные человеческие качества, вызвавшие восхищение (профессиональные знания, физическая сила, организаторские способности), но и другие вызывающие уважение личностные характеристики (политические взгляды, одежду, манеру общения). Поэтому при подражании могут перениматься не только положительные установки. Это спонтанное формирование установок, которое отличается от основного метода формирования установок – обучения и образования.

Изменение установок

Установки не только формируются, но и могут меняться – одни исчезнуть, другие появиться. Изменение установок – это сложная задача, которая включает в себя формирование новой установки и разрушение старых убеждений и связана с разнообразными формами психологической защиты и ее взламыванием.

Установки можно изменять, меняя обстоятельства, в которых они проявляются, стремясь удовлетворить потребности людей, действуя на людей через средства массовой информации. Изменение установок может изменить всю жизнь человека.

Неправильное изменение установок может вызвать «эффект бумеранга», когда, в отдельных случаях, установка не только не изменяется к лучшему, а, наоборот, усиливается в неблагоприятном направлении. Этот эффект приходит в действие, когда изменения установок человека проводятся неприемлемыми для него методами, когда это делается долго и скучно. Изменение установок проходит наиболее успешно, когда человек следует примеру личности, имеющей в его глазах высокий авторитет.

Значительное влияние на процесс изменения установок оказывает принадлежность к конкретной группе людей. В группе установки меняются быстрее и проще, чем при оказании влияния на конкретного человека в отдельности. Так происходит потому, что в группе человек чувствует себя в большей безопасности. Для одного человека процесс изменения установки может быть небезопасным, так как он может испытывать страх быть непонятым другими, и чем более привлекательна группа, тем больше человек стремится к совпадению своих установок и установок группы.

Вопросы и рефлексии

Обсудите, с какими стереотипами вы чаще всего сталкиваетесь, живя в Литве. Мешают ли стереотипы общению? Можно ли сломать стереотипы? Как? Какое влияние на формирование и изменение жизненных установок оказывают средства массовой информации? Подумайте о том, какими средствами можно достигнуть позитивных изменений установок? Какие убеждения и установки встречаются наиболее часто?

Social attitudes

Social attitudes are not innate; they are learned, are always constant and always associated to needs. Attitudes are related to beliefs that are acknowledgement of certain statements as true. If a person is convinced that he needs a job and has a positive attitude towards searching for a job, the chance to find a job increases a number of times.

Attitudes and beliefs form when a person gets to know and evaluate things, phenomena, people or groups of people. Not only children but also adults create their opinion on various reality events and their usefulness or harmfulness, goodness, beauty, and so on. Often attitudes are taken from other people by imitating them, i.e. copying their behaviour. The desire to imitate occurs when other people and their behaviour is attractive and admirable. Imitated are not only the main admired characteristics of a person (profession, knowledge, physical strength, organizational abilities), but also other respected personal characteristics (political views, clothing, communication manners). Therefore, during imitation not only good attitudes may be taken over. It is a spontaneous formation of attitudes that is different from the main method of attitude formation – teaching and education.

Changing attitudes

Attitudes do not only form, but also change – some may disappear and others emerge. Attitude changing is rather complicated task, which includes the formation of a new attitude and the destruction of the old one; it is also associated with various psychological defences and their breaking.

Attitudes could be changed by changing the circumstances where they occur, trying to satisfy the needs of that person, or affecting people by means of media. Changed attitudes can change the whole life of a person.

If attitudes are being changed incorrectly a “Boomerang effect” may occur, when the attitude being changed does not change in the desired direction, but on the contrary, strengthens in the adverse way. This effect occurs when personal attitudes are being changed in unacceptable ways, and when this is done for a long time and in a boring manner. The most successful way to change attitudes is when a person follows an example of personality that has a high prestige in the eyes of that person.

Attitude variation is substantially influenced by belonging to a certain group of people. It can strengthen or weaken attitudes. Attitudes change faster and easier in a group than when trying to affect one individual. This is because people feel safer in a group. It can be dangerous to change an attitude of a single individual, because he could be afraid of being misunderstood by others, and the more attractive the group is, the more a person wants his attitudes to match those of the group.

Questions and reflections

Discuss what stereotypes you face most often in Lithuania. Do stereotypes hinder communication? Can stereotypes be broken? How? What influence does the media have on the attitude formation and change? Think about how it would be possible to change attitudes in a positive way? What beliefs and attitudes are the most common?

V. SOCIALINĖ LIETUVOS SITUACIJA

V. СОЦИАЛЬНАЯ СИТУАЦИЯ В ЛИТВЕ

V. SOCIAL SITUATION IN LITHUANIA

Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvoje

Užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos ir natūralizacijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką bei kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus reglamentuoja LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. 73-2539).

2009 m. LR Seimas priėmė kai kurių įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatų pakeitimus. Praplečiamas sąrašas atvejų, kai užsieniečiai, turėdami leidimą laikinai gyventi, gali iškart pasikviesti atvykti savo šeimos narius, sugriežtintos užsieniečių atvykimo sąlygos, pakeičiant būtino turėti įstatinio kapitalo dalį bei sutarčių su dirbančiaisiais sudarymo terminą. Užsieniečių buvimą ir gyvenimą Lietuvoje pavesta kontroliuoti ne tik policijai, bet ir Migracijos departamentui bei Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos, bendradarbiaujant su kitomis LR valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis.

Socialinis draudimas sudaro didžiausią socialinės apsaugos sistemos dalį. Jis apima kone visus Lietuvos gyventojus, o daugiau nei ketvirtadalis gauna jo mokamas išmokas. Socialinio draudimo sistemos pagrindinis tikslas yra garantuoti pajamas apdraustiesiems netekus darbingumo dėl ligos, motinytės, senatvės, invalidumo (netekto darbingumo) ar kitais Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatytais atvejais. Socialinis draudimas, kaip ir visa socialinė apsauga, remiasi fundamentaliais universalumo, solidarumo ir kitais principais. Socialinio draudimo sistema veikia einamojo finansavimo (pay-as-you-go) principu.

Institucijos, kurios rūpinasi privalomuoju sveikatos draudimu

LR Vyriausybės 2005 m. kovo 1 d. nutarimu Nr. 230 „Dėl Užsieniečių sveikatos draudimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 31-993) užsieniečių sveikatos draudimo tvarkos aprašas reglamentuoja užsieniečių, atvykstančių į LR, ar užsieniečių, norinčių gauti leidimą laikinai gyventi LR, ir nepilnamečių jų šeimos narių sveikatos draudimą ir reikalavimus sveikatos draudimo sutarčiai (liudijimui), taip pat kitus klausimus, susijusius su užsieniečių sveikatos draudimu.

Учреждения

Вильнюсская территориальная
больничная касса
ул. Ж. Ляуксмино д. 6, г. Вильнюс
тел. 8 800 20 040
Эл.почта: vitlk@vlk.lt

Каунасская территориальная
больничная касса
ул. Аукштайчу д.10, г. Каунас
тел. 8 37 322 005
Эл.почта: kainf@vlk.lt

Клайпедская территориальная
больничная касса
ул. Пьеву Тако д. 28, г. Клайпеда
тел. 8 800 60 303
Эл.почта: klsalvinija@vlk.lt

Панявежская территориальная больничная
касса
ул. Республикос д. 66, г. Панявежис
тел. 8 45 596 192
Эл.почта: patlk@vlk.lt

Шяуляйская территориальная больничная
касса
ул. Вильняус д. 273, г. Шяуляй
тел. 8 41 520 043
Эл.почта: secretor@vlk.lt

The legal status of foreigners in Lithuania

The Law *“On the Legal Status of Aliens”* shall establish the procedure of entry and exit, temporary or permanent residence, the granting of asylum, the procedure of integration and naturalisation as well as the procedure for lodging appeals against the decisions on the legal status of aliens and shall regulate other issues relating to the legal status of aliens in the Republic of Lithuania (2004, No. 73-2539).

In 2009 Seimas adopted some changes on the law *“On the Legal Status of Aliens”*. The list of cases when foreigners can instantly bring their families to Lithuania was extended, the entry conditions for foreigners were tightened by changing the obligatory part of the statutory capital and the term of worker contract making. The life of foreigners in Lithuania is to be controlled not only by the police, but also by the Migration Department and Boarder Protection Service under the Ministry of Interior Affairs in cooperation with other state and municipal institutions.

Social insurance is probably the biggest part of social security system. It includes nearly all Lithuanian inhabitants and more than a quarter of them receive benefits from it. The main purpose of the social insurance system is to ensure that the insured received income in the event of incapacity for work due to sickness, maternity, old age, disability or other cases listed in the law of social insurance. Social insurance, like all other social security, is based on fundamental principles of universality, solidarity, and others. The social security system is based on PAYG (pay-as-you-go).

Institutions responsible for compulsory health insurance

By the resolution No. 230 *„On the approval of the general description of health insurance procedure in respect of aliens”* (2005, No. 31-993) the General Description of Health Insurance Procedure in respect of Aliens shall regulate health insurance in respect of aliens who arrive in the Republic of Lithuania or aliens who seek to receive a temporary residence permit in the Republic of Lithuania and in respect of minor members of their families as well as requirements for health insurance contracts (policies), and also other issues relating to health insurance of aliens.

Institutions

Vilnius Territorial Patient Fund
 Ž.Liauksmينو g. 6, Vilnius
 tel. 8 800 20 040
 E-mail: vitlk@vlk.lt

Kaunas Territorial Patient Fund
 Aukštaičių g. 10, Kaunas
 tel. 8 37 322 005
 E-mail: kainf@vlk.lt

Klaipėda Territorial Patient Fund
 Pievų tako g. 28, Klaipėda
 tel. 8 800 60 303
 E-mail: klsalvinija@vlk.lt

Panevėžys Territorial Patient Fund
 Respublikos g. 66, Panevėžys
 tel. 8 45 596 192
 E-mail: patlk@vlk.lt

Šiauliai Territorial Patient Fund
 Vilniaus g. 273, Šiauliai
 tel. 8 41 520 043
 E-mail: secretor@vlk.lt

Pagrindiniai darbo ir mokesčių įstatymai

<http://www.istatymas.lt/>

Darbo imigrantai yra tik viena iš Europos Sąjungos legalių migracijos rūšių. Kiekviena kita atvykstančių trečiųjų šalių piliečių kategorija – studentai, tyrėjai, šeimų nariai, verslininkai ir pramonininkai – susiduria su specifinėmis darbo rinkos problemomis, kurios reikalauja lankstesnių įgūdžių vertinimo ir pripažinimo būdų. Kai kurios migrantų ypatybės, pvz., kelių kalbų mokėjimas, tarpkultūrinė patirtis, lankstumas ir judrumas yra susijusios būtent su jų migravimo patirtimi ir ieškant darbo laikomos privalumais. Imigrantų verslumas yra svarbus integracijos būdas, turintis savo sunkumų ir integracijos galimybių, ypatingai imigrantams, ilgiau gyvenantiems šalyje.

Įgyvendindama LR įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatas, LR Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo, keitimo bei panaikinimo tvarkos“ (2000 m. gegužės 1 d., Nr. 486). Čia reglamentuojamos leidimo dirbti LR užsieniečiams išdavimo, jo galiojimo pratęsimo, atsisakymo jį išduoti arba pratęsti jo galiojimą bei jo panaikinimo sąlygos ir sąlygos, kurioms esant iš užsieniečio nereikalaujama įsigyti leidimo dirbti.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR Vidaus reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. a1-223/1v-310 „Dėl leidimo dirbti užsieniečiui, jam esant Lietuvos Respublikoje, išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 149-5435) patvirtintas aprašas reglamentuoja sąlygas, kai leidimas dirbti LR gali būti išduotas užsieniečiui, teisėtai esančiam LR, ir tokio leidimo išdavimo tvarką.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. A1-118 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas aprašas nusako leidimo dirbti LR užsieniečiams išdavimo, jo galiojimo pratęsimo, atsisakymo jį išduoti arba pratęsti jo galiojimą, jo panaikinimo sąlygas ir sąlygas, kurioms esant iš užsieniečio nereikalaujama įsigyti leidimo dirbti.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 98-4134) patvirtintas aprašas nustato leidimo dirbti LR užsieniečiams išdavimo, jo galiojimo laiko pratęsimo, atsisakymo jį išduoti arba pratęsti jo galiojimo laiką, jo panaikinimo sąlygas ir tvarką bei sąlygas, kurioms esant iš užsieniečio nereikalaujama įsigyti leidimo dirbti.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. A1-118 „Dėl Leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas aprašas nusako leidimo dirbti LR užsieniečiams išdavimo, jo galiojimo pratęsimo, atsisakymo jį išduoti arba pratęsti jo galiojimą, jo panaikinimo sąlygas ir sąlygas, kurioms esant iš užsieniečio nereikalaujama įsigyti leidimo dirbti.

Lietuvos Respublikos gyventojų registro įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-78) reglamentuoja LR gyventojų registro, kuriame kaupiami LR piliečių, asmenų be pilietybės ir kitų valstybių piliečių, deklaruojančių gyvenamąją vietą Lietuvoje ar registruojančių asmens civilinės būklės pasikeitimus LR institucijose, duomenys, tvarkymą.

LR Darbo Kodeksas (Žin., 2002, Nr. 64-2569) reglamentuoja darbo santykius, susijusius su Kodekse ir kituose norminiuose teisės aktuose nustatytų darbo teisių ir pareigų įgyvendinimu ir gynyba.

Lygių galimybių įstatymo paskirtis – užtikrinti asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (*Žin., 2002, Nr. 73-3085*) nustato gyventojų pajamų apmokestinimo pajamų mokesčiu tvarką.

Pelno mokesčio įstatymas (*Žin., 2001, Nr. 110-3992*) nustato uždirbto pelno ir (arba) gautų pajamų apmokestinimo pelno mokesčiu tvarką.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymas (*Žin., 1991, Nr. 17-447*) nustato valstybinio socialinio draudimo santykių pagrindus.

Gyventojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymas (*Žin., 1996, Nr. 50-1197*) nustato gyventojams nuosavybės teise priklausančio turto ir turimų piniginių lėšų deklaravimą, taip pat turto (įskaitant gautas pajamas) deklaravimą.

Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtos įstatymas (*Žin., 1998, Nr. 109-2993*) nustato smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų sampratą, smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomas valstybės paramos formas.

Основные законы, касающиеся рабочего права и налогообложения

<http://www.istatymas.lt/>

Рабочие иммигранты – лишь один из видов легальной миграции в Европейском союзе. Каждая другая категория прибывающих граждан третьих стран – студенты, научные работники, члены семей, предприниматели и промышленники – сталкивается со специфическими проблемами на рынке труда, требующими более гибких методов оценки и признания навыков. Некоторые особенности мигрантов, например, знание нескольких языков, межкультурный опыт, гибкость и подвижность связаны именно с их миграционным опытом и считаются преимуществами при поиске работы. Предприимчивость иммигрантов является важным средством интеграции, которому свойственны как определенные сложности, так и возможности для интеграции, особенно для иммигрантов, живущих в стране длительное время.

Проводя в жизнь положения закона ЛР «О правовом статусе иностранцев», Правительство ЛР приняло постановление «О порядке выдачи, изменения и отмены разрешений на проживание в Литовской Республике иностранцам» (1 мая 2000 г., № 486). Это постановление регламентирует условия выдачи иностранцам разрешения на работу в ЛР, продления срока его действия, отказа в его выдаче или в продлении срока его действия, условия его отмены и условия, при которых иностранцу не требуется разрешение на работу.

Описание, подтвержденное приказом Министра социальной защиты и труда ЛР и Министра внутренних дел ЛР № а1-223/1v-310 от 28 сентября 2004 г. «О подтверждении описания условий и порядка выдачи разрешения на работу иностранцу, пребывающему в Литовской Республике» (Государственное издание «Valstybės Žinios», 2004, № 149-5435), регламентирует условия, при которых разрешение на работу в ЛР может быть выдано иностранцу, на законном основании пребывающему в ЛР, и порядок выдачи такого разрешения.

Описание, подтвержденное приказом Министра социальной защиты и труда ЛР № А1-118 от 24 апреля 2006 г. «О подтверждении условий и описания порядка выдачи иностранцам разрешения на работу», определяет условия выдачи иностранцам разрешения на работу в ЛР, продления срока его действия, отказа в его выдаче или в продлении срока его действия, условия его отмены и условия, при которых иностранцу не требуется разрешение на работу.

Описание, подтвержденное приказом Министра социальной защиты и труда ЛР «О подтверждении условий и описания порядка выдачи иностранцам разрешения на работу» (Государственное издание «Valstybės Žinios», 2009, № 98-4134), определяет условия и порядок выдачи иностранцам разрешения на работу в ЛР, продления срока его действия, отказа в его выдаче или в продлении срока его действия, условия его отмены и условия, при которых иностранцу не требуется разрешение на работу.

Закон о Регистре жителей Литовской Республики (Государственное издание «Valstybės Žinios», 1992, № 5-78) регламентирует порядок ведения регистра жителей ЛР, в котором хранятся данные о гражданах ЛР, лицах без гражданства и гражданах других государств, декларирующих место жительства в Литве или регистрирующих изменения личного гражданского статуса в учреждениях Литовской Республики.

Рабочий Кодекс ЛР (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 2002, № 64-2569*) регламентирует рабочие отношения, связанные с осуществлением и защитой рабочих прав и обязанностей, установленных в Кодексе или в других нормативных правовых актах.

Назначение закона о равных возможностях – гарантировать равенство лиц и запрет на ограничение прав человека и предоставление привилегий на основании пола, расы, национальности, языка, происхождения, социального положения, вероисповедания, убеждений или взглядов.

Закон о подоходном налоге (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 2002, № 73-3085*) устанавливает порядок налогообложения полученного жителями дохода.

Закон о налоге на прибыль (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 2001, № 110-3992*) устанавливает порядок налогообложения заработной прибыли и (или) полученного дохода налогом на прибыль.

Закон о государственном социальном страховании (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 1991, № 17-447*) устанавливает основы отношений в рамках государственного социального страхования.

Закон о декларировании имущества и дохода жителей (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 1996, № 50-1197*) устанавливает порядок декларирования принадлежащего жителям по праву собственности имущества и денежных средств, а также порядок декларирования имущества (включая полученные доходы).

Закон о развитии малого и среднего предпринимательства (*Государственное издание «Valstybės Žinios», 1998, № 109-2993*) определяет понятие субъектов малого и среднего предпринимательства и формы государственной поддержки, применимые в отношении субъектов малого и среднего предпринимательства.

The main labour and tax laws

<http://www.istatymas.lt/>

Labour immigrants are only one of the legal forms of migration in the European Union. Any other immigrant from the third-world countries category – students, researchers, family members, businessmen, industrialists – face specific labour market problems, which require more flexible skills of assessment and recognition techniques. Some qualities of the migrants, for example, speaking several languages, intercultural experience, flexibility, and mobility are related specifically to their migratory experience and are considered as advantages in a job search. Immigrant entrepreneurship is an important way of integration with its own challenges and opportunities for integration, especially for immigrants living in a country for a longer period of time.

Implementing the law of the Republic of Lithuania “*On the Legal Status of Aliens*”, the government of Lithuania accepted a resolution “*On residence permits for aliens in the republic of Lithuania, their replacement and cancellation*” (1 May 2000, No. 486). It regulates work permits for foreigners, their issuing, renewal, or refusal to issue or renew it, also cancellation terms and conditions under which an alien is not required to obtain a work permit.

Minister of Social Security and Labour and Minister of Internal Affairs, 28 September 2004, Order No. a1-223/1v-310 “*On permission for an alien staying in the Republic of Lithuania to work, granting conditions and the approval of the general procedure*” (2004, Nr.149-5435) regulates conditions for a work permit to be granted in the Republic of Lithuania for an alien lawfully staying in the republic and the authorization procedure.

Minister of Social Security and Labour, 24 April 2006, Order No. A1-118 “*On permission for an alien to work, granting conditions and the approval of the general procedure*” describes the conditions of work permit issue, renewal, or refusal to issue or renew the validity, and the conditions under which an alien is not required to obtain a work permit.

Minister of Social Security and Labour “*On permission for an alien to work, granting conditions and the approval of the general procedure*” (2009, No. 98-4134) describes the conditions and the procedure of work permit issue, renewal, or refusal to issue or renew the validity, and the conditions under which an alien is not required to obtain a work permit.

Law on resident’s register in the Republic of Lithuania (1992, Nr. 5-78) regulates the data and management of the Register, which processes the data on the citizens of the Republic of Lithuania, stateless persons and citizens of other states who have declared their place of residence in the Republic of Lithuania or are registering with the bodies of the Republic of Lithuania changes in their civil status.

Labour Code of the Republic of Lithuania (2002, Nr. 64-2569) regulates labour relations connected with the exercise and protection of labour rights and performance of obligations established in this Code and other regulatory acts.

The purpose of the law on equal opportunities is to ensure the equality and prohibition to restrict human rights and provide privileges on the basis of person’s gender, race, nationality, language, origin, social status, religion, opinions or views.

Law on personal income tax (2002, No. 73-3085) regulates the procedure for imposing a personal income tax on citizens' income.

Law on corporate income tax (2001, No. 110-3992) establishes the procedure for imposing corporate income tax on earned profits and/or received income.

Law on state social insurance (1991, Nr. 17-447) establishes the basis of the state social insurance relations.

Law on declaration of the property and income of residents (1996, Nr. 50-1197) determines the declaration of assets belonging to residents by the right of ownership and monetary funds held by them as well as the declaration of assets (including income received).

Law on small and medium-sized business development (1998, Nr. 109-2993) establishes small and medium-size business entities and forms of support applied for them by the state.

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR SKAITINIAI

РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА RECOMMENDED LITERATURE

1. Ambrazas V. Kalba ir valstybė. Vilnius: Gimtoji kalba, 1990, Nr. 6.
2. Batūra R., Baltijos kelias - kelias į Laisvę: 1989 08 23 : dešimtmetį minint. Vilnius: Valstybės žinios, 1999
3. Horie M., Horie H. Kalbėti ir tylėti. Vilnius: Nova Vita, 2000
4. Kniūkšta P. Kalbos vartosena ir tvarkyba. Vilnius: Lietuvių kalbos enciklopedija, 2007
5. Lietuvių kalbos enciklopedija. Parengė K. Morkūnas. Vilnius, 1999
6. Lietuvos kultūra ir krikščionybės vaidmuo: mokiniams, studentams, mokytojams, dėstytojams (mokymo priemonė), (parengė: B. Banys, L. Lukoševičius, R. Šinkūnas). Vilnius: Lietuvos pedagogų kvalifikacijos institutas, Rosma, 1998
7. Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje, 1940-1990: dokumentų rinkinys, (sudarė J. R. Bagušauskas, A. Streikus). Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2005
8. Palionis J. Kalbos mokslo pradmenys. Vilnius, 1985
9. Paulauskienė A. Lietuvių kalbos kultūra. Kaunas, 2004
10. Paukštytė-Šaknienė R., Savoniakaitė V., Šaknys Ž., Šidiškienė I., Lietuvos kultūra: Aukštaitijos papročiai. Vilnius : Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2007
11. Paukštytė-Šaknienė R., Savoniakaitė V., Šaknys Ž., Šidiškienė I., Lietuvos kultūra: Dzūkijos ir Suvalkijos papročiai. Vilnius : Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2009
12. Pease A. Kūno kalba. Kaunas: Dajalita, 2003
13. Pečiulis Ž. Efektyvi komunikacija. Vilnius: Versus aureus leidykla, 2004
14. Phillip C. Gyvenimo strategija. Vilnius: Algarvė, 2000
15. Plečkaitis R. Tolerancija. Vilnius: Pradai, 1998
16. Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorija. Vilnius, 1984-1992.
17. Eurobarometras. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_lt_nat.pdf



Tiražas 100 egz. Užsakymas PU34632
Išleido ir spausdino:
Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“
Kampo g. 7, LT-50153 Kaunas
www.kopa.lt